

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"צ 19-06-56743 מיכאיליצי'נקו נ' נצבא החזקות 1995 בע"מ ואח'

תיק חיצוני: מספר תיק חיצוני

מספר בקשה: 7

לפני כבוד השופט ד"ר מנחם רניאל

אולג מיכאיליצי'נקו
ע"י ב"כ עו"ד עומר פיינטוך

המבקש

נגד

1. נצבא החזקות 1995 בע"מ
2. מפעלי תחנות בע"מ
ע"י ב"כ עו"ד עמית גור
3. נתיב אקספרס - תחבורה ציבורית בע"מ ע"י ב"כ עו"ד
אורי ברימר
4. שרון תוסיה - כהן
ע"י ב"כ עו"ד עמית גור

המשיבים

החלטה

1
2 בפניי בקשה לאישור הגשת תובענה כייצוגית בהתאם לחוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006 (להלן: **חוק תובענות ייצוגיות** ו-"**בקשת האישור**"), שעניינה הפרת הוראות החוק למניעת העישון במקומות
3 ציבוריים והחשיפה לעישון, התשמ"ג-1983 (להלן: "**החוק למניעת עישון**").
4

רקע ובקשת האישור

- 5
6
7
8 1. המבקש, מר אולג מיכאיליצי'נקו (להלן: "**המבקש**") הוא תושב נהריה המשתמש לעיתים
9 קרובות בשירותי תחבורה ציבורית באוטובוסים ונחשף לטענתו לעישון מזיק בשטח התחנות
10 המרכזיות שבנהריה ועכו (להלן בהתאמה: "**התחנה בנהריה**" ו-"**התחנה בעכו**"), ושתיהן ביחד:
11 "**התחנות המרכזיות**").
12
13 2. משיבה 1, חברת נצבא החזקות 1995 בע"מ (להלן: **נצבא**) היא חברת אם של מספר חברות
14 הכלולות תחת השם "קבוצת נצבא". משיבה 2, מפעלי תחנות בע"מ (להלן: **מפעלי תחנות**), היא חברה
15 בת של נצבא והבעלים של התחנות המרכזיות, בהן מופעלים קווי שירות בתחבורה ציבורית
16 באוטובוסים. משיב 4, מר שרון תוסיה-כהן (להלן: **משיב 4**) מכהן כמנכ"ל משותף בנצבא.
17
18 3. משיבה 3, נתיב אקספרס- תחבורה ציבורית בע"מ (להלן: "**נתיב אקספרס**") זכתה במכרז
19 מס' 27/2011 שפרסם משרד התחבורה לקבלת רישיונות להפעלת קווי שירות בתחבורה הציבורית

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"צ 19-06-56743 מיכאיליצי'נקו נ' נצבא החזקות 1995 בע"מ ואח'

תיק חיצוני: מספר תיק חיצוני

- 1 באוטובוסים באשכול הגליל (להלן: "המכרז"), הכולל בין היתר הפעלת קווי שירות באוטובוסים
2 בנהריה ועכו (להלן: "קווי השירות"). לצורך הפעלת קווי האוטובוסים בנהריה ועכו, תוך שימוש
3 בתחנות המרכזיות, שילמה נתיב אקספרס דמי ניהול למשיבה 2, מפעלי תחנות, בהתאם להסכם ניהול
4 ביניהן.
5
6 4. המבקש טען בבקשת האישור שאינו מעוניין להיחשף לעישון המזיק אך נתקל בכך בכל פעם
7 שפקד אחת מהתחנות המרכזיות. העישון אירע בכל מתחם התחנות, כאשר נהגי האוטובוס בעצמם
8 עישנו אף מתחת לשלט האוסר על עישון. גם המאבטחים, באי התחנה והנוסעים נצפו מעשנים
9 ברציפים ובאזורי התחנה השונים. העישון המזיק גרם למבקש למטרד רב, הבא לידי ביטוי גם בריח
10 הסיגריות המורגש בכל המתחם. למבקש נגרמה עוגמת נפש וחוסר נוחות כאשר בכל נסיעה וביקור
11 בתחנות המרכזיות נחשף לעישון המאסיבי המזיק במקום, ללא כל אפשרות להימנע מהעישון ונזקיו.
12 במקרים רבים נאלץ המבקש לעבור מקום ולזוז למקום ללא עישון, ככל שהתאפשר.
13
14 5. בכדי לבחון את היקף התופעה, שכר המבקש חוקר פרטי שביקר בתחנות המרכזיות בשני
15 מועדים שונים בחודש יוני 2019. החוקר שהה בכל אחת מהתחנות המרכזיות נהריה ועכו במשך
16 למעלה משעה ותיעד עשרות מעשנים, לרבות נהגי נתיב אקספרס, מאבטחי המקום ועובדי ניקיון.
17 נטען, כי תיעוד החוקר ממחיש את ה"קסטטרופה" בתחנות המרכזיות בנהריה ועכו. כפי שחווה
18 המבקש, גם דו"ח החוקר מצביע על עישון מאסיבי, היעדר אכיפה, סדרן או כריזה בנושא, שילוט בודד
19 בתחנת נהריה ומתחתיו 3 נהגים של נתיב אקספרס מעשנים. איש במתחם לא ניגש להעיר למעשנים.
20
21 6. על פי בקשת האישור, סעיף 2א(ב)(1) לחוק למניעת עישון קובע את החובה האקטיבית של
22 המחזיק במקום ציבורי לפעול כנגד אדם המעשן. על המשיבות כמפעילות המקום מוטלת החובה
23 לעשות כל שניתן כדי לעצור את העישון המזיק. המשיבות לא עשו דבר, בעוד עובדי נתיב אקספרס
24 בעצמם מעשנים ללא הפסקה. במקום מוצבות מאפרות ושילוט מינורי שנראה שהושם כדי לצאת ידי
25 חובה. מדובר בהפרה סדרתית של החוק למניעת עישון, ועל המשיבות, מפעילות התחנות המרכזיות,
26 להוכיח לכל הפחות כי הורו למעשנים לחדול מהעישון המזיק.
27
28 7. המבקש הגדיר את הקבוצה אשר בשמה תנוהל התובענה הייצוגית כך: **"כל אדם אשר היה**
29 **במתחם המשיבות ונחשף לעישון"**. עילות התביעה, כפי שצוינו בבקשת האישור המתוקנת, הן הפרת
30 החוק למניעת עישון; הפרת חובה חקוקה לפי סעיף 63 לפקודת הנזיקין [נוסח חדש] (להלן: **"פקודת**
31 **הנזיקין"**); רשלנות לפי סעיפים 35-36 לפקודת הנזיקין וסיוע למעשה תקיפה לפי סעיף 12 לפקודת
32 הנזיקין (בדיון מיום 8.3.2020 משך ב"כ המבקש את טענתו בדבר הפרת החוק למניעת מפגעים
33 סביבתיים (תביעות אזרחיות), התשנ"ב-1992).

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"צ 19-06-56743 מיכאיליצי'נקו נ' נצבא החזקות 1995 בע"מ ואח'

תיק חיצוני: מספר תיק חיצוני

8. בבקשת האישור נטען, שלמבקש נגרם נזק בלתי ממוני. ריח העישון ונזקיו גרמו לו למטרד. ריח העשן גורם לאי נוחות ועוגמת נפש, ויש בכך גם סיכון בריאותי מוכח. על פי פסקי דין שפיצו לקוחות של מסעדות ופאבים שונים בהם לא נמנע העישון בלא פחות מ-1,000 ש"ח, טען המבקש שזקו האישי מגיע לכ-3,000 ש"ח, אך העמיד את הפיצוי האישי שלו על סך של 1,000 ש"ח לכל ביקור בתחנות.

9. כדי לחשב את הנזק המצרפי, העריך המבקש שהתחנות פעילות כ-250 ימים בשנה (5 ימים בשבוע ללא ימי שישי, שבת וחגים). המספר המשוער של חברי הקבוצה הוערך ב-250,000 איש בשנה (1,000 איש ביום בשתי התחנות המרכזיות). על כן הנזק המצטבר בשנה הוא 250,000,000 ש"ח (250 ימים x 1000 נוסעים x 1000 ש"ח).

10. בבקשה לאישור נתבקש לאשר תביעה ייצוגית בעלת הסעדים הבאים:

א. צו עשה המורה למשיבים לאכוף את הוראות החוק למניעת עישון במתחם התחנות המרכזיות;

ב. פיצוי בסך 1,000 ש"ח לכל אחד מחברי הקבוצה בגין כל ביקור בתחנות, או כל סכום אחר אשר יקבע בית המשפט.

טענות הצדדים

טענות נוספות של המבקש בבקשת האישור

11. לטענת המבקש, הוא משתמש בשירותי תחבורה ציבורית לעיתים קרובות ומזה תקופה ארוכה נחשף לעישון מזיק בתחנות המרכזיות בנהריה ועכו. המבקש התלונן מספר לא מבוטל של פעמים בפני עובדי נתיב אקספרס על העישון אך לא נעשה דבר. כמו כן, המבקש חיפש פעמים רבות סדרן או אחראי על העישון בתחנות המרכזיות, אך לא מצא אחד כזה.

12. המבקש טען שהתחנות המרכזיות מוחזקות על ידי המשיבות. המשיבה 1, נצבא, מחזיקה במבנים וחלק ניכר מעיסוקה הוא הפעלת תחנות מרכזיות ברחבי הארץ. בין היתר היא מחזיקה בתחנות המרכזיות בנהריה ועכו, כעולה מאתר האינטרנט שלה. המשיבה 2, מפעלי תחנות, היא בעלת הזכויות בתחנות המרכזיות. משיבה 3, המפעילה את קווי האוטובוס של נתיב אקספרס, מחזיקה בתחנת נהריה ברציפי התחנה והיא בעלת השליטה ברציפים אלו. מאות האוטובוסים של נתיב אקספרס נכנסים ויוצאים מרציפים אלו, יש לה משרדים בתחנות נהריה ועכו ובתחנת נהריה גם נמצא משרדו של מנהל מטעם משיבה 3.

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"צ 19-06-56743 מיכאיליצי'נקו נ' נצבא החזקות 1995 בע"מ ואח'

תיק חיצוני: מספר תיק חיצוני

13. מאחר שהמשיבות 1-3 הן מחזיק של מקום ציבורי, כהגדרתו בסעיף 2 לחוק למניעת עישון, עליהן לעשות כל שניתן על מנת למנוע את העישון המזיק בשטחיהן. על המשיבות כמפעילות המקום היה לעשות פעולות אלה: א. לפנות לאדם המעשן בדרישה להפסיק או לנקוט באמצעים סבירים למנוע את העישון מלכתחילה; ב. להתלונן בפני המפקח על הפרת הוראות הדין. המשיבות לא נקטו פעולות נגד המעשנים ולא עשו כל שניתן כדי למנוע את העישון המזיק, בניגוד לחוק למניעת עישון.

14. לטענת המבקש, פעולות המשיבות הן הפרת חובת חקוקה, הפרת חובת הזהירות וסיוע למעשה תקיפה. בנוגע לרשלנות, נטען כי המשיבות הפרו את חובת הזהירות כשפעלו בצורה לא סבירה ולא פעלו כדי למנוע את העישון המזיק. המשיבות לא ביצעו כל פעולה כגון אכיפה, הסברה וסנקציות כנגד המעשנים. מעשי המשיבות גרמו לחברי הקבוצה לנזקים ועליהן לפצות את המבקש ויתר חברי הקבוצה בגין הנזקים שנגרמו להם כתוצאה מפעולותיהן או מחדליהן הרשלניים.

15. המבקש סיכם כי מתמלאים בעניינו כל התנאים שנקבעו בחוק תובענות ייצוגיות בחוק תובענות ייצוגיות לצורך אישור התובענה כייצוגית, ולכן יש לקבל את בקשת האישור שהגיש.

טענות משיבים 1,2 ו-4 בתגובה לבקשת האישור

16. לטענת משיבים 1,2 ו-4 (להלן: "המשיבים") הם לא מחזיקים בתחנות המרכזיות. נצבא, כחברה בעלת אישיות משפטית נפרדת ועצמאית, אינה בעלים ואינה מחזיקה של התחנה המרכזית בנהריה או של הרציף המשמש כמסוף לתחבורה ציבורית בעכו. מפעלי תחנות, חברה בת של נצבא, היא בעלים של התחנות בנהריה בעכו, איך אינה מחזיקה בחלק התחבורתי כמוגדר בפקודת התעבורה.

17. המשיבים טענו שהתחנות המרכזיות משמשות לפעילותה התחבורתית של מפעילת השירות-נתיב אקספרס, והחלק התחבורתי הושכר לנתיב אקספרס, לצורך פעילותה במתן שירותי תחבורה ציבורית באוטובוסים. כלומר, החזקה והשימוש בחלק התחבורתי בתחנות נהריה ועכו אינה בידי המשיבים אלא נמסרו, כזכויות של שכירות, למפעילי השירות, נתיב אקספרס.

18. נטען, שהתביעה כנגד המשיבים אינה יכולה להתברר כתביעה ייצוגית, שכן תביעה מכוח החוק למניעת עישון אינה נמנית בתוספת השנייה לחוק תובענות ייצוגיות. המבקש אינו "לקוח" שלהם אלא של מפעילי התחבורה הציבורית באוטובוסים הפועלים משטח התחנה המרכזית, אותו שכרו ממפעלי תחנות. עילת התביעה לפי החוק למניעת עישון היא כנגד המחזיק של המקום הציבורי, שאינו בהכרח "עוסק", כמשמעו בחוק הגנת הצרכן, ולכן לא מדובר בתביעה לפי חוק הגנת הצרכן. יחסי המבקש והמשיבים אינם יחסי "לקוח-עוסק".

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"צ 19-06-56743 מיכאיליצי'נקו נ' נצבא החזקות 1995 בע"מ ואח'

תיק חיצוני: מספר תיק חיצוני

19. לטענת המשיבים, המבקש לא פנה אליהם בטרוניה כלשהי בזמן אמת. הימנעות זו נבעה מן הסתם מהכרתו של המבקש בכך שנותן השירות והמחזיק בשטחי התחנה המשמשים למתן השירות הוא נתיב אקספרס. המבקש העיד על עצמו שהוא מנוסה בהגשת תובענות ייצוגיות בנושא מניעת עישון ויודע שקיימת חובת פנייה מוקדמת, ועובדה שפנה לנתיב אקספרס ולעירייה. הימנעות המבקש מלפנות למשיבים בדרישה לפעול לתיקון הנדרש, קודם שהגיש את הבקשה לבית המשפט, היא התנהגות שלא בתום לב כלפי המשיבים ומהווה שיקול שלא לאשר את הבקשה.
20. באשר לתחנות המרכזיות, המשיבים טענו כי הן תחנות "פתוחות" עם קירוי בלבד ויש בהן אזור תחבורתי ואזור מסחרי, שאינו חלק מהתחנה המרכזית כהגדרתו בפקודת התעבורה. באזור המסחרי ישנם מזנונים שבחזית חלקם שולחנות וכסאות ללקוחות המקום. האזור התחבורתי כולל את הרציפים וספסלי המתנה. השטח התחבורתי הוא שטח התחנה המרכזית שעליו חל פרט 9א לתוספת הראשונה לחוק למניעת עישון.
21. להבדיל מהתחנה בנהריה, התחנה בעכו כלל אינה "תחנה מרכזית" כהגדרתה בפקודת התעבורה, אלא רציף אחד ארוך, פתוח, עם קירוי, שלאורכו פזורים עמודי תחנה, המיועדים לקווי השירות השונים העוברים במקום. תנועת האוטובוסים ברציף מתנהלת כמו בתחנות אוטובוסים הפזורות ברחובות העיר, כלומר הורדה והעלאת נוסעים, ללא המתנה או חנייה תפעולית במקום. למעלה מחובתה, כדי לחדד את החובות החלות על המחזיקים בתחנות המרכזיות, פנתה מפעלי תחנות בהנחיה למפעלי תחבורה ועסקים בתחנות, בה הדגישה את חובותיהם לפי החוק למניעת עישון.
22. המשיבים ציינו, כי מפירוט נסיעות המבקש באוטובוסים (נספח 6 לבקשת האישור) עולה שלא מופיעות נסיעות מתחנת עכו, אלא רק מתחנת נהריה, וכל הנסיעות המופיעות מנהריה אינן מהתחנה המרכזית בנהריה אלא מתחנות אחרות הפזורות בעיר.
23. המשיבים הוסיפו, כי מבלי לגרוע מהטענות לעיל, הגדרת הקבוצה שהתבקשה אינה הגדרה ראויה. ראשית, יש לכלול בקבוצה רק "אדם שאינו מעשן ואינו מוכן להיחשף לעישון פסיבי". מי שמעשן בעצמו או מסכים שיעשנו בחברתו אינו יכול לטעון לנזק או לפגיעה בו. שנית, המונח "מתחם המשיבות" אינו מוגדר בבקשת האישור ואינו תואם לבקשה גופה. הבקשה מתייחסת לתחנות נהריה ועכו ולא לכל מתחם אחר. בנוסף, יש לקבוע כי מדובר רק בהיחשפות לעישון פסיבי במועדים שהתחנות הללו היו בחזקת המשיבים.
24. המשיבים טענו שלפי דברי המבקש אין בידו נתונים אודות מספר חברי הקבוצה וברצונו לברר נתונים אלה במהלך בירור התביעה, אך הסדר הפוך. תחילה על המבקש להראות שקיימת קבוצה גדולה מספיק המצדיקה ניהול התביעה על דרך תובענה ייצוגית. רק אז יעמוד בתנאי הסף הנדרש

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"צ 19-06-56743 מיכאיליצי'נקו נ' נצבא החזקות 1995 בע"מ ואח'

תיק חיצוני: מספר תיק חיצוני

1 לאישור הבקשה. לדבריהם, המבקש טעה בהגדרת הקבוצה, שעה שביקש לכלול את כל המשתמשים
2 בתחנות נהריה ועכו ולא מדובר בקבוצה גדולה שמוצדק לנהל בעבורה את תביעתה באופן משותף.
3
4 25. לפיכך ביקשו המשיבים לדחות את בקשת האישור ולחייב את המבקש בהוצאות משפט.
5

טענות משיבה 3 בתגובתה לבקשת האישור

6
7
8 26. לטענת נתיב אקספרס, בקשת האישור מבוססת על ההנחה השגויה כי החוק למניעת עישון
9 מטיל את האחריות לאכיפתו בתחנות המרכזיות בנהריה ועכו גם על נתיב אקספרס. החובות על
10 "המחזיק למעשה" בחוק למניעת עישון חלות על מי שיש בידו שליטה בפועל במקום. לטענתה, משיבה
11 2, מפעלי תחנות, היא בעלת הסמכות והזכות הבלעדית לקביעת שלטים בתחנות, הצבת פחים
12 ומאפרות והקצאת מקום מותר לעישון במתחמי התחנות. מעבר לכך, מתוקף הרישיון שניתן לה על
13 ידי המפקח על התעבורה לפי סעיף 16א לפקודת התעבורה, ומתוקף תפקידה המוגדר במסגרת
14 היחסים החוזיים בינה לבין משרד התחבורה ובינה לבין נתיב אקספרס, היא האחראית לניהול
15 התחנות על כל ההיבטים הקשורים בכך וכן תחזוקת התחנות וניקיון, מערכות הכריזה וכדומה.
16 כפועל יוצא מכך, מפעלי תחנות אחראית גם לביצוע החובות המוטלות על המחזיק בשטח מכוח החוק
17 למניעת עישון בשטחי התחנות, כולל החובה לעשות כל מאמץ כדי לאכוף חוק זה.

18
19 27. לטענת נתיב אקספרס, היא אינה רשאית לקבוע שלטים בתחנה או לחלק חומר פרסומי או
20 כל דבר אחר שאין לו נגיעה לקווי השירות לציבור הנוסעים בתחנות. היא אחראית לנעשה בתוך
21 המשרדים שהוקצו לה במשרדי התחנות ועל עובדיה, אך אינה אחראית לנעשה ביתר השטחים
22 בתחנות, פרט לשירותי קווי התחבורה הציבורית שהיא מספקת לנוסעיה. אין בכך שהיא עושה שימוש
23 חלקי בשטחי התחנות המרכזיות להפעלת קווי השירות באוטובוסים כדי לראות בה "מחזיק למעשה",
24 שכן ההסכמים עם מפעלי תחנות מטילים על מפעלי תחנות את האחריות לאכיפת החוק למניעת עישון.
25 ההסכם בין מפעלי תחנות לבין משרד התחבורה- "הסכם ניהול מרכזי תחבורה", מטיל את האחריות
26 למתן כל השירותים הדרושים לשם הפעלה תקינה ושוטפת של התחנות על מפעלי תחנות.

27
28 28. לטענת נתיב אקספרס, אף אם היו אמורות לחול עליה חובות כלשהן מתוקף החוק למניעת
29 עישון ביחס לשטחי התחנות בנהריה ועכו, במסגרת היחסים החוזיים בינה לבין מפעלי תחנות,
30 האחרונה קיבלה ומקבלת תשלום מנתיב אקספרס וממשרד התחבורה בעבור מתן כלל שירותי הניהול,
31 הכוללים בין היתר את ביצוע החובות החלות מתוקף החוק. לדבריה, אף הרגולטור של ענף התחבורה
32 הציבורית- משרד התחבורה- לא ראה במפעיל התחבורה הציבורית אחראי לאכיפת החוק למניעת
33 עישון ולא ציפה ממנו להיות אחראי לכך. זאת ניתן ללמוד מהעובדה שהמפקח על התעבורה העניק

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"צ 19-06-56743 מיכאיליצי'נקו נ' נצבא החזקות 1995 בע"מ ואח'

תיק חיצוני: מספר תיק חיצוני

- 1 את הרישיון להחזקת והפעלת המתקנים התחבורתיים למפעלי תחנות, ודברים אלו מתחזקים נוכח
2 ההסכם שנכרת בין משרד התחבורה לבעלי התחנות המרכזיות, ובמקרה הזה מפעלי תחנות.
3
4 29. לטענת נתיב אקספרס, דמי השימוש בתחנות המרכזיות המגיעים לבעל הרישיון להחזקת
5 והפעלת המתקנים התחבורתיים, הכוללים את דמי הניהול ודמי השכירות, תומחרו על ידי משרד
6 התחבורה ונכללו במסגרת עלויות ההפעלה. אם יוטלו גם על מפעיל התחבורה הציבורית החובות
7 לאכיפת החוק למניעת עישון, זה יהיה חוסר יעילות כלכלית ותשלום בכפל שייקר את עלויות ההפעלה
8 שעל משרד התחבורה יהיה לשלם וכתוצאה מכך ייקר את שירותי התחבורה הציבורית בכללותם.
9 מכאן המסקנה, שהאחריות לאכיפת החוק למניעת עישון, בוודאי בתחנות מרכזיות לגביהן קיימים
10 הסכמי ניהול, אינה חלה על המפעיל אלא על בעלי המתקנים המקבלים תשלום עבור שירותים אלו.
11
12 30. נתיב אקספרס ציינה שלא הציבה מאפרות בשטחי התחנות ואינה רשאית להציבן, וכך גם
13 לגבי פחים, כפי שאינה רשאית לבצע כל שינוי אחר במבנה התחנות ובשטחן. כלומר, לא התקיימה כל
14 הפרה בעניין זה על ידי נתיב אקספרס.
15
16 31. נתיב אקספרס טענה שהיא מנחה את עובדיה שאסור לעשן בשטחי התחנות המרכזיות. נוכח
17 תיעוד מספר עובדיה שפעלו בניגוד להנחיות ועישנו בשטחי התחנות שאינם אזורים בהם מותר לעשן,
18 שבה ופנתה לכלל העובדים והדגישה את ההנחיות. לדבריה, אין בתיעוד עובדיה מעשנים בשטח
19 התחנות כדי להסיק שנתיב אקספרס מקיימת "מדיניות מפרה" של החוק למניעת עישון. היא מעסיקה
20 למעלה מ-800 עובדים, וייתכן למרבה הצער שיש עובדים בודדים שלא מקיימים את הוראות הדין
21 וההנחיות החברה על דעתם בלבד. אלו תקלות נקודתיות שאינן מצדיקות ניהול תובענה ייצוגית כנגדה.
22
23 32. לטענת נתיב אקספרס, יש לדחות לא רק את הטענה להפרה חקוקה של החוק למניעת עישון,
24 אלא גם את הטענה לעוולת תקיפה לפי פקודת הנזיקין. המבקש לא התיימר לנתח את רכיבי העוולה
25 מבחינת משפטיות ולא השית אותם על נסיבות המקרה דנן. בנוסף, אין לראות בה אחראית לאכיפת
26 החוק למניעת עישון בשטחי התחנות, ולא ניתן לראות בכך שלא פנתה לעוברי אורח שיפסיקו את
27 העישון בתחנות כאשרור או מתן רשות לעשן בשטחי התחנות. גם את טענת הרשלנות יש לדחות,
28 מאחר שחובת הזהירות חלה לכל היותר על מפעלי תחנות.
29
30 33. נתיב אקספרס סיכמה שיש לדחות את בקשת האישור ולחייב את המבקש בהוצאות משפט.
31
32

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"צ 19-06-56743 מיכאיליצי'נקו נ' נצבא החזקות 1995 בע"מ ואח'

תיק חיצוני: מספר תיק חיצוני

תשובת המבקש

- 1
- 2
- 3 34. לטענת המבקש, גם לאחר הגשת בקשת האישור, המשיבות 1-3 לא מינו סדרן עישון, לא
- 4 התקשרו למוקד העירוני להזמנת פקחים ולא הזמינו שוטר בגין הפרת החוק למניעת העישון המופר
- 5 חדשות לבקרים במתחם המשיבות. באשר להטלת האחריות ביניהן, צירפו הסכמים שחלקם זהים אך
- 6 כל אחת טוענת לפרשנות שונה. לגישת המבקש, האחריות חלה על כל המשיבות שכן לפי החוק למניעת
- 7 עישון ניתן לראות בהן כמחזיקות, וההסכמים ביניהן אינם יכולים להתנות על החוק עצמו. טענת נצבא
- 8 שאינה מחזיקה ואינה אחראית על התחנות המרכזיות היא טענה מיתממת. מפעלי תחנות הודתה כי
- 9 היא מחזיקה בתחנות, למעט החלק התחבורתי, ולכן היא מחזיקה לכל דבר. החוק למניעת עישון חל
- 10 על שטח התחנה כולה ולא רק על המסופים, ומאחר שנצבא היא החברה האם של מפעלי תחנות,
- 11 לשתיהן אחריות בכל הקשור למניעת העישון המזיק בשטח התחנות.
- 12
- 13 35. לטענת המבקש, נתיב אקספרס הודתה בהפרת החוק למניעת עישון. היא הודתה שהיא
- 14 אחראית לנעשה במשרדיה ועובדיה וכן לשירותי קווי התחבורה הציבורית. כעולה מהבקשה, נהגי
- 15 נתיב מפריס את החוק למניעת עישון וממשיכים בהפרות אלו גם תקופה ארוכה לאחר הגשת בקשת
- 16 האישור. הם מעשנים בשטח התחנה, ברציפים עצמם וליד שלטים האוסרים על עישון. כעולה מתגובת
- 17 נצבא, נתיב אקספרס התקינה את השלטים האוסרים על עישון בתחנת עכו בניגוד לטענת נתיב אקספרס
- 18 כי האחריות על תליית שלטים היא על מפעלי תחנות והיא אינה רשאית לעשות זאת.
- 19
- 20 36. המבקש טען שהגדרת "מחזיק" היא רחבה, כמפורט בסעיף 2(א) לחוק למניעת עישון. אין
- 21 מחלוקת כי לנתיב אקספרס יש משרדים בתחנות המרכזיות, ויש לראות בה כמחזיקה על פי החוק,
- 22 בין אם היא שוכרת את המקום ובין אם היא מחזיקה "באופן אחר", כאחראית על התחבורה
- 23 הציבורית והנוסעים.
- 24
- 25 37. באשר לטענה בדבר פנייה מוקדמת, טען המבקש שהטענות חסרות תום לב והמשיבים מעלים
- 26 טענות סותרות. המבקש פנה למשרדי נתיב אקספרס בתחנת נהריה והתקשר למוקד החברה להתלונן
- 27 על העישון. כל משיבה מטילה את האחריות על האחרת, ולכן ככל שהיה פונה המבקש בפניה מוקדמת
- 28 היה "נזרק" ממשיבה אחת לשנייה, כפי שקרה כשפנה למשרדי נתיב אקספרס בתחנת נהריה. גם לאחר
- 29 הגשת בקשת האישור, החוק עודנו מופר בתחנות, כך שפנייה מוקדמת לא הייתה משיגה את מטרתה.
- 30
- 31

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"צ 19-06-56743 מיכאיליצי'נקו נ' נצבא החזקות 1995 בע"מ ואח'

תיק חיצוני: מספר תיק חיצוני

דיון והכרעה

התנאים לאישור תובענה כייצוגית

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33

38. הדיון בבקשה לאישור תובענה כייצוגית הוא שלב מקדמי לדיון בתובענה גופה. בגדר הליך מקדמי זה די בכך שבית המשפט ישתכנע, במידה הסבירות הראויה, כי המבקש ממלא לכאורה אחרי דרישות סעיפי החוק הנוגעים לאישור התובענה הייצוגית (ראו: ע"א 2967/95 מגן וקשת בע"מ נ' טמפו תעשיות בירה בע"מ, פ"ד נא(2) 312, 329 (1997)). עם זאת, ראוי לעבור פרוזודור זה בזהירות מרובה וליתן את האישור רק במקרים מתאימים, העונים על כל התנאים הדרושים, לבל תתבררנה תביעות סרק ייצוגיות שאינן ראויות להתברר ככאלה על כל המורכבות והבעייתיות הכרוכות בהן (ראו: רע"א 6567/97 בזק – החברה הישראלית לתקשורת בע"מ נ' עיזבון המנוח אליהו גת ז"ל, פ"ד נב (2) 713 (1998)). על כן, יש להידרש לבחינת התנאים לאישור התובענה כייצוגית בהתאם לקריטריונים הקבועים בחוק תובענות ייצוגיות.

39. סעיף 3 לחוק תובענות ייצוגיות והתוספת השנייה לחוק זה קובעים את רשימת הנושאים שבעניינם ניתן להגיש תביעה ייצוגית. במקרה שלפנינו התביעה הוגשה מכוח פרט 1 לתוספת השנייה, המאפשר להגיש תובענה ייצוגית במקרה של "תביעה נגד עוסק, כהגדרתו בחוק הגנת הצרכן, בקשר לעניין שבינו לבין לקוח, בין אם התקשרו בעסקה ובין אם לאו". בסעיף 1 לחוק הגנת הצרכן מוגדר "עוסק" כ"מי שמוכר נכס או נותן שירות דרך עיסוק, כולל יצרן". נתיב אקספרס לא חלקה על כך שהיא בגדר "עוסק" (סעיף 129 לתשובתה לבקשת האישור). נצבא ומפעלי תחנות טענו שיחסייהן עם המבקש אינם יחסי לקוח – עוסק וכי כלפיהן לא מדובר בתביעה בקשר ל"עניין שבין עוסק לבין לקוח" לפי חוק הגנת הצרכן, התשמ"א-1981 (סעיף 14 לתשובה לבקשת האישור). אני דוחה את טענת נצבא ומפעלי תחנות לעניין זה. בע"א 4698/08 עו"ד גפני נ' עמותת אגודת בעלי מוניות התחנה [פורסם בנבו] (5.8.2010) נקבע, כי "החוק אינו דורש שהצדדים יתקשרו בעסקה. היקף הפרט רחב – בקשר שבין העוסק לבין הלקוח. ההגדרה המצמצמת היא כי מדובר ב"עוסק" כהגדרתו בחוק הגנת הצרכן. ודוק, חוק הגנת הצרכן יסייע בהגדרת השאלה מיהו "עוסק", ברם נושא התביעה אינו מוגבל לעילות המפורטות בחוק הגנת הצרכן בלבד. המחוקק בחר להרחיב, ולא בכדי החוק מנוסח כפי שנוסח" (ההדגשות שלי- מ' ר').

40. על כוונת המחוקק ניתן ללמוד מדברי ההסבר להצעת חוק תובענות ייצוגיות ומתזכירו. בתזכיר חוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006 מיום 28.2.2005 נאמר בעמ' 44: "הפרט מרחיב על ההסדר הקבוע בחוק הגנת הצרכן, באופן שהוא מאפשר הגשת תובענה ייצוגית נגד מוכר, ספק, יצרן, יבואן או משווק של מוצר או שירות, בזיקה ליחסים שבינו לבין לקוח, בין בתמורה

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"צ 19-06-56743 מיכאיליצי'נקו נ' נצבא החזקות 1995 בע"מ ואח'

תיק חיצוני: מספר תיק חיצוני

1 ובין שלא בתמורה, לרבות בעניין הקודם להתקשרות, ואף אם לא נערכה התקשרות בפועל. הפרט
2 אינו מצמצם את הגשת התובענה הייצוגית לעילות הקבועות כיום בחוק הגנת הצרכן, לאור הביקורת
3 שנמתחה על ההסדר המצומצם, שהגביל הגשתן של תובענות ייצוגיות לעילות לפי חוק זה. הגבלה
4 זו הביאה לכך שבמרבית התביעות הצרכניות לא ניתן היה להגיש תובענה ייצוגית. בפועל הגבלה
5 מוקדמת זו הביאה להארכת ההתדיינות ולנכונות של תובעים ייצוגיים להגיע לפשרות בשיעורים
6 נמוכים מהסכום המגיע לקבוצה כדי למנוע את הסיכון של מחיקת הבקשה ההגבלה האמורה היא
7 אחת המכשלות המרכזיות מהן סובל הדין הקיים ... ההסדר המוצע מסיר את ההגבלה האמורה
8 ומבהיר כי כל התחום הצרכני הוא נושא להגשת תובענות ייצוגיות" (ההדגשות שלי- מ' ר'). המבקש
9 ויתר חברי הקבוצה מגיעים למקום כצרכנים, וגם אם מפעלי תחנות אינה עומדת אתם בקשר ישיר,
10 היא מנהלת את עסקה במקום לצורך בואם של הצרכנים, ושואבת מכך את רווחיה. על כן, היחסים
11 ביניהם עונים להגדרה מרחיבה של יחסי "עוסק – לקוח".

12
13 41. אני דוחה את טענת נצבא ומפעלי תחנות שתביעה לפי החוק למניעת עישון אינה נכללת
14 בתוספת השנייה לחוק תובענות ייצוגיות. אמנם, החוק למניעת עישון נושא בצדו סנקציות פליליות,
15 אך אין בכך לשלול את השימוש בו בכלי התובענות הייצוגיות. כפי שצוין בע"א 414/14 אפרתי נ' י.ע.ד
16 אספרסו בר בע"מ [פורסם בנבו] (11.5.2015): "מקובל על בעלי הדין כי הנמקתו של בית המשפט
17 המחוזי לדחיית התובענה הייצוגית – לפיה כוונת המחוקק לא הייתה להשתמש בחוק התובענות
18 הייצוגיות כדי למגר את העבירה הפלילית של איסור עישון במקומות ציבוריים – אינה יכולה לעמוד.
19 מטעם זה יש לקבל את הערעור". לפנינו תביעה שהוגשה מכוח פרט 1 לתוספת השנייה והיא נכנסת
20 לגדר סעיף 3 לחוק תובענות ייצוגיות.

21
22 42. סעיף 4 לחוק תובענות ייצוגיות קובע מי רשאי להגיש לבית המשפט בקשה לאישור תובענה
23 ייצוגית: "(1) אדם שיש לו עילה בתביעה או בעניין כאמור בסעיף 3(א), המעוררת שאלות מהותיות
24 של עובדה או משפט המשותפות לכלל החברים הנמנים עם קבוצת בני אדם – בשם אותה
25 קבוצה....". על המבקש לאשר תביעה כתובענה ייצוגית לעמוד גם בתנאים המפורטים בסעיף 8(א)
26 לחוק תובענות ייצוגיות: (1) התובענה מעוררת שאלות מהותיות של עובדה או משפט המשותפות לכלל
27 חברי הקבוצה, ויש אפשרות סבירה שהן יוכרעו בתובענה לטובת הקבוצה; (2) תובענה ייצוגית היא
28 הדרך היעילה וההוגנת להכרעה במחלוקת בנסיבות העניין; (3) קיים יסוד סביר להניח כי עניינם של
29 כלל חברי הקבוצה ייוצג וינוהל בדרך הולמת; הנתבע לא רשאי לערער או לבקש לערער על החלטה
30 בעניין זה; (4) קיים יסוד סביר להניח כי עניינם של כלל חברי הקבוצה ייוצג וינוהל בתום לב.

31
32 43. בנוסף להוכחת העילה האישית, על בית המשפט להגיע למסקנה שקיימת אפשרות סבירה
33 שהתובענה הייצוגית תתקבל, במובן זה שהשאלות המהותיות של עובדה ומשפט יוכרעו לטובת

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"צ 19-06-56743 מיכאיליצי'נקו נ' נצבא החזקות 1995 בע"מ ואח'

תיק חיצוני: מספר תיק חיצוני

1 הקבוצה. יש איזון בנטל ובמידת ההוכחה הנדרשים מהתובע המייצג, על מנת שלא להטיל עליו נטל
 2 כבד מדי מחד גיסא, אך לא לפטור אותו מחובת השכנוע מאידך גיסא. כפי שנקבע בעע"מ 980/09
 3 מנירב-רו"ח נ' מדינת ישראל- משרד האוצר [פורסם בנבו] (6.9.2011):
 4 "אין להעמיד דרישות מחמירות מדי לעניין מידת השכנוע, משום שאלה עלולות להטיל על הצדדים
 5 ועל בית המשפט עומס יתר בבירור הנושא המקדמי, דבר העלול לגרום להתמשכות המשפט,
 6 לכפילות בהתדיינות ולרפיון ידיים של תובעים ייצוגים פוטנציאליים. מאידך, מידת הוכחה קלה
 7 מדי עלולה לפגוע בנתבע שייאלץ לעמוד בהוצאות כבדות של ההליך, ואף להביאו להסכם פשרה גם
 8 בתביעה אשר אין בה ממש. כך גם עלולים להיפגע הפרטים שייצוגו על ידי הקבוצה ואשר דחיית
 9 התביעה תיצור מעשה בית בית דין לגביהם ותחסום אותם מלהגיש את תביעתם האישית באופן
 10 מבוסס יותר [...]". כדי לקבוע אם קיימת אפשרות סבירה ששאלות מהותיות של עובדה ומשפט
 11 יוכרעו בתובענה לטובת הקבוצה, נדרש בית המשפט להיכנס לעובי הקורה ולבחון את התובענה היטב.

הפרת חובה חקוקה- החוק למניעת עישון

12
 13
 14
 15 44. עוולת הפרת חובה חקוקה קבועה בסעיף 63 לפקודת הניזקין:
 16 "א) מפר חובה חקוקה הוא מי שאינו מקיים חובה המוטלת עליו על פי כל חיקוק - למעט פקודה זו
 17 - והחיקוק, לפי פירושו הנכון, נועד לטובתו או להגנתו של אדם אחר, וההפרה גרמה לאותו אדם נזק
 18 מסוגו או מטבעו של הנזק שאליו נתכוון החיקוק; אולם אין האדם האחר זכאי בשל ההפרה לתרופה
 19 המפורשת בפקודה זו, אם החיקוק, לפי פירושו הנכון, התכוון להוציא תרופה זו.
 20 (ב) לעניין סעיף זה רואים חיקוק כאילו נעשה לטובתו או להגנתו של פלוני, אם לפי פירושו הנכון
 21 הוא נועד לטובתו או להגנתו של אותו פלוני או לטובתם או להגנתם של בני-אדם בכלל או של בני-
 22 אדם מסוג או הגדר שעמם נמנה אותו פלוני".

23
 24 45. בבסיס עילה זו עומדת טענת המבקש, כי המשיבים הפרו חובות המוטלות עליהם מכוח החוק
 25 למניעת עישון. ודוק: אין מדובר בתביעה לפי חוק מניעת עישון, אלא בתביעה לפי פקודת הניזקין,
 26 הנסמכת על חובה חקוקה בחוק למניעת עישון. סעיף 1(א) לחוק למניעת עישון קובע כי "לא יעשן
 27 אדם במקום המפורט בתוספת (להלן – מקום ציבורי)". סעיף 2(א) לחוק, שכותרתו "קביעת שלטים",
 28 קובע כי "המחזיק למעשה של מקום ציבורי כבעלים, כשוכר או בכל אופן אחר (להלן – המחזיק),
 29 למעט מעלית לנשיאת בני אדם בבית מגורים, יקבע בו שלטים המורים על איסור העישון, ויחזיקם
 30 במצב תקין... " (ההדגשה שלי- מ' ר').

31
 32 46. חובות המחזיק של מקום ציבורי מנויות בסעיף 2א לחוק למניעת עישון:

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"צ 19-06-56743 מיכאיליצי'נקו נ' נצבא החזקות 1995 בע"מ ואח'

תיק חיצוני: מספר תיק חיצוני

- 1 "א. המחזיק של מקום ציבורי חייב לפקח ולעשות כל שניתן למניעת עבירות לפי סעיף 1(א) ו-1(ב)
2 בתחום המקום הציבורי שבהחזקתו.
3 (ב) יראו את המחזיק של מקום ציבורי כמי שמילא אחר הוראות סעיף קטן (א), אם הוכיח כי עשה
4 את כל אלה:
- 5 (1) פנה לאדם המעשן או המחזיק מוצר עישון כשהוא דולק או מופעל, לפי העניין, במקום ציבורי,
6 בין בעצמו ובין באמצעות אחר מטעמו, לחדול מהמעשה האסור או נקט אמצעים סבירים כדי להבטיח
7 מניעת עבירות לפי סעיף 1(א) ו-1(ב);
- 8 (2) התלונן, בין בעצמו ובין באמצעות אחר מטעמו, בפני המפקח כמשמעותו בסעיף 7, על הפרת
9 הוראות סעיף 1(א) או (ב), או עשה מאמץ סביר לעשות כן, אם על אף פעולתו כאמור בפסקה (1),
10 נמשכה הפרת הוראה מההוראות האמורות.
- 11 (ג) כל רשות מקומית תפרסם באתר האינטרנט שלה או בדרך אחרת, מספר טלפון שיהיה פעיל 24
12 שעות ביממה, לצורך הגשת תלונה למפקח לפי סעיף קטן (ב)2(2) (ההדגשות שלי- מ' ר').
- 13 סעיף 2 לחוק אוסר על הצבת מאפחה במקום ציבורי וקובע כי "המחזיק של מקום ציבורי, לא יציב
14 מאפחה במקום ציבורי שבהחזקתו, בהתאם למפורט בתוספת; בסעיף זה, "מאפחה" – כלי המיועד
15 לשמש להשלכת אפר ושיירי מוצרי טבק לתוכו."
- 16
- 17 47. כדי להשיג את התכלית הקבועה בסעיף 1 לחוק- מניעת חשיפת הציבור לעישון במקומות
18 ציבוריים- נקבעה בחוק הוראה האוסרת על עישון במקום ציבורי (סעיף 1(ב) לחוק) וכי העובר על
19 הוראה זו צפוי לסנקציה פלילית הקבועה בסעיף 4(א) לחוק. בנוסף, הוטלה חובה על "המחזיק של
20 מקום ציבורי" לפעול למניעת עישון (סעיפים 2, 2 ו-2 לחוק למניעת עישון). העובר על הוראות
21 סעיפים 2 ו-2 לחוק צפוי אף הוא לסנקציה פלילית שנקבעה בסעיף 4(ב) לחוק למניעת עישון.
- 22
- 23 48. המבקש הצהיר שהוא משתמש בשירותי התחבורה הציבורית לעיתים קרובות ונחשף תקופה
24 ארוכה לעישון מזיק בתחנה המרכזית בנהריה. בנוסף עבר מספר פעמים בתחנה המרכזית בעכו וגם
25 שם נחשף לעישון המזיק (סעיף 14 לתצהיר). המבקש העיד שהוא מתגורר בנהריה משנת 2011 ובזמנים
26 הרלוונטיים לתביעה היה סטודנט ועבד כמאבטח ולכן השתמש בתדירות גבוהה בתחבורה ציבורית
27 (עמ' 8 לתמליל מיום 15.6.2020, שורות 17-33). לדבריו, התלונן מספר לא מבוטל של פעמים בפני
28 עובדי נתיב אקספרס על העישון במקומות הציבוריים, אולם לא נעשה דבר. כמו כן, חיפש מספר
29 פעמים רב סדרן או אחראי על העישון במתחם, אך אחד כזה לא היה בנמצא (סעיף 16 לתצהירו). אני
30 דוחה את טענת משיבים 1, 2 ו-4 לפיה יש להטיל ספק בטענת המבקש שעבר מספר פעמים בתחנה
31 המרכזית בעכו משום שלא ציין כמה פעמים, מתי עבר ומה היתה מטרתו. המבקש צירף לתצהירו
32 פירוט נסיעות (נספח 6) לפיו עבר דרך התחנות המרכזיות בנהריה ועכו ודבריו לא נסתרו. בחקירתו
33 נגדית הסביר: "כאשר יוצאים מתחנה מרכזית עכו, זה מתועד בכרטיס. כאשר אני יוצא מנהריה

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"צ 19-06-56743 מיכאיליצי'נקו נ' נצבא החזקות 1995 בע"מ ואח'

תיק חיצוני: מספר תיק חיצוני

1 ויורד בעכו, כן? באותו רציף, זה לא מתועד. אי אפשר לדעת. זאת אומרת ירדתי נגיד בתחנה המרכזית
2 עכו והמשכתי בדרכי לרכבת שם שנמצאת לא רחוק או הלכתי לעיר העתיקה לצורך הלימודים או
3 הלכתי לבקש חבר שלי שגר שם אז זה לא מתועד. זאת אומרת שהמספרים שמופיעים כאן הייתי כ-
4 3,4 פעמים בעכו. בפועל הייתי יותר. בנוסף כשעבדתי באבטחה, משרדי החברה שלי היו גם כן בעכו
5 והאוטובוס שאני נוסע בו, 271, הוא לא מגיע עד לשם. הייתי חייב לרדת בתחנה המרכזית ולהחליף
6 או ללכת ברגל משם למשרדים של החברה. לכן אם אתה שואל אותי כמה פעמים הייתי, הייתי
7 בקלות יכול לציין לך ש-10 פעמים לפחות" (עמ' 17 לתמליל מיום 15.6.2020, שורות 5-15, וכן ראו
8 דברים שנאמרו בעמ' 9-10 לתמליל).

9
10 49. כאמור בתצהיר המבקש, לאחר שנחשף לעישון המזיק בתחנות המרכזיות החליט לתעד את
11 ההפרות במתחם התחנות המרכזיות (סעיף 20) בשנת 2019 בשעות הבוקר והלילה ב-11 ביקורים
12 שונים (שנערכו בתאריכים 28.3, 14.4, 18.4, 21.4, 24.4, 6.5, 7.5, 12.5, 13.5, 20.5, 28.5). המבקש
13 הפנה לתמונות (נספחים 9 ו-10 לתצהירו) בהם ניתן להבחין בעישון חוזר של נהגי נתיב אקספרס
14 וציבור הנוסעים המפרים את החוק ומעשנים במתחם ללא התערבות מצד גורם כלשהו מצד המשיבים.
15 כן ניתן לראות עשרות בדלי סיגריות על הרצפה, מאפרות הפזורות במתחם וצבע שחור על קירות
16 המתחמים, כתוצאה מכיבוי הסיגריות המאסיבי עליהם, עדות אילמת לעישון בתחנות המרכזיות.

17
18 50. כך עולה גם מדבריו של החוקר הפרטי, מר עירד ברקן (להלן: **מר ברקן**), שנשלח לבדוק את
19 נושא עישון הסיגריות בתחנות המרכזיות בנהריה ועכו. מר ברקן ביקר בתחנות אלו בתאריכים
20 2.6.2019 ו-3.6.2019 ותיעד מקרים רבים של עובדי נתיב אקספרס וכן ציבור המשתמשים
21 באוטובוסים מעשנים ברחבי התחנות המרכזיות, כאשר איש אינו ניגש למנוע את העישון ולומר להם
22 להפסיק, והעישון נעשה ליד השילוט האוסר על עישון. מר ברקן הבחין בעשרות בדלי סיגריות על
23 הרצפה וכן בסימני כיבוי סיגריות על הקירות, ובאנשים המשליכים את הסיגריות על הרצפה וכאלו
24 אשר מכבים אותם על הקירות, ללא בסדרן או גורם כלשהו אשר אוכף את העישון בתחנת נהריה או
25 עכו, ללא כריזה כלשהיא המורה לחדול מעישון. ריח העישון הורגש בשתי התחנות באזור הרציפים
26 ובאזור הפנימי יותר". מר ברקן נחקר על תצהירו ודבריו אלו שהובאו בדו"ח החקירה לא נסתרו.

27
28 51. אין ספק איפוא, שבמועדים בהם ביקרו המבקש ומר ברקן בתחנות המרכזיות מושא בקשת
29 האישור היו מעשנים שעישנו בשטח התחנות ללא הפרעה וללא פעולה כלשהיא למניעת העישון, כולל
30 עובדי נתיב אקספרס, לרבות מתחת לשלטים האוסרים זאת. למעשה אין מחלוקת בין הצדדים בדבר
31 הפרת חוק מניעת עישון. עיקר המחלוקת בין הצדדים נוגעת לשאלה על מי מוטלת האחריות לביצוע
32 ההוראות הקבועות בחוק למניעת עישון מכוח היותו "**המחזיק של מקום ציבורי**". כל אחת
33 מהמשיבות מטילה את האחריות למניעת העישון בתחנות המרכזיות בנהריה ועכו על האחרת.

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"צ 19-06-56743 מיכאיליצי'נקו נ' נצבא החזקות 1995 בע"מ ואח'

תיק חיצוני: מספר תיק חיצוני

- 1 משיבות 1-2, נצבא ומפעלי תחנות, טענו כי מפעלי תחנות היא רק הבעלים של התחנות המרכזיות ולא
 2 המחזיק, ואילו משיבה 3, נתיב אקספרס, טענה כי היא רק המפעיל של קווי האוטובוסים ולא
 3 המחזיק.
- 4
 5 52. כבר עתה אציין, כי ניתן לראות, בשלב זה, הן את מפעלי תחנות והן את נתיב אקספרס
 6 כ"מחזיק של מקום ציבורי", שחלות עליו החובות המוטלות מכוח החוק למניעת עישון. בשלב זה אין
 7 צורך להכריע בדבר אופן חלוקת האחריות בין המשיבות 2 ל-3. שאלה זו מקומה להתברר במסגרת
 8 הדיון בתובענה עצמה ובראיות שיוגשו במהלכו, ולא במסגרת בקשת האישור.
- 9
 10 53. כאמור, בסעיף 2 לחוק למניעת עישון מוגדר המחזיק כ"המחזיק למעשה של מקום ציבורי
 11 כבעלים, כשוכר או בכל אופן אחר". בפרט 9 לתוספת לחוק למניעת עישון נכלל כמקום ציבורי
 12 "תחנת אוטובוס מקורה, לרבות בסככה וכיוצא בזה, ותחנה מרכזית כהגדרתה בפקודת התעבורה,
 13 למעט חדר נפרד לחלוטין שהוקצה לעישון בידי הנהלת המקום, אם הוקצה, ובלבד שיש בו סידורי
 14 אורור תקינים והעישון בו אינו גורם למטרד בחלקים אחרים של המקום".
- 15
 16 54. נצבא ומפעלי תחנות טענו כי התחנה בעכו כלל אינה תחנה מרכזית "מאחר שמדובר ברציף
 17 אחד אורך, פתוח, עם קירוי, שלאורכו פזורים עמודי תחנה המיועדים לקווי השירות השונים
 18 העוברים במקום ואין במקום שטח חניה תפעולית" (סעיף 21 לתשובת משיבים 1,2 ו-4 לבקשת
 19 האישור). אף לפי תיאור זה, אפילו היה נקבע שאין מדובר ב"תחנה מרכזית" כהגדרתה בפקודת
 20 התעבורה, מדובר ב"תחנת אוטובוס מקורה" שגם היא מקום ציבורי. לכן, אין צורך שאעסוק בשאלה
 21 אם זו גם תחנה מרכזית. אין חולק שהתחנה בנהריה היא תחנה מרכזית. על כן, יש לראות בשתי
 22 התחנות מקום ציבורי לפי החוק למניעת עישון, ואקרא לשתיעהן, לצורך הנוחות, תחנות מרכזיות.
 23 כעת אעסוק בשאלה מיהו ה"מחזיק" באותן תחנות מרכזיות לעניין החוק למניעת עישון.
- 24
 25 55. מפעלי תחנות הודתה שהיא הבעלים והמחזיקה בתחנות עכו ונהריה, אך לטענתה אינה
 26 מחזיקה ב"חלק התחבורתי" והחזקה והשימוש בתחנות נמסרו לנתיב אקספרס כזכויות שכירות
 27 (סעיף 7 לתשובתה לבקשת האישור). אכן מפעלי תחנות השכירה את המתקן התחבורתי בנהריה לנתיב
 28 אקספרס, אך כעולה מהראיות שהוגשו, ישנם אזורים בשטח התחנה המרכזיות שלא הושכרו לנתיב
 29 אקספרס, בהם נצפו אנשים מעשנים, ובנוסף מפעלי תחנות נתנה שירותי ניהול לנתיב אקספרס מכוחם
 30 ניתן, לפחות בשלב זה, לראותה בה כמי שיש אפשרות סבירה שתוכר גם כמחזיקה.
- 31
 32 56. סימן ה' לפקודת התעבורה מגדיר "מתקן תחבורתי" כ"מסוף לתחבורה ציבורית או תחנה
 33 מרכזית". סעיף 16א לפקודת התעבורה קובע כך:
 34 "א) לא יחזיק אדם ולא יפעיל מיתקן תחבורתי, אלא אם כן קיבל רישיון מאת המפקח על התעבורה
 35 לפי סעיף זה, ובהתאם לתנאיו.

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"צ 19-06-56743 מיכאיליז'נקו נ' נצבא החזקות 1995 בע"מ ואח'

תיק חיזוני: מספר תיק חיזוני

1 (ב) שר התחבורה יקבע תנאים למתן רישיון למיתקן תחבורתי לרבות לענין תקופת תוקפו, מתוך
 2 מגמה להבטיח שירות תקין, סדיר והוגן לנוסעים בתחבורה הציבורית ולמשתמשים אחרים במיתקן.
 3 סעיף 16ב לפקודת התעבורה קובע כי - "סבר המפקח על התעבורה כי תפעולו התקין של קו שירות,
 4 קיומה של תחרות או טעמים של טובת הציבור מחייבים שימוש במיתקן תחבורתי, רשאי הוא לחייב
 5 את מחזיק או מפעיל המיתקן התחבורתי לאפשר שימוש במיתקן בידי כל בעל רישיון קו שירות, וכן
 6 לקבוע את אופן השימוש בו ואת היקפו." מפעלי תחנות קיבלה מהמפקח את הרישיון להפעלת
 7 המתקנים התחבורתיים.

8
 9 57. עוד בשנת 2001 נחתם חוזה שכירות בין מפעלי תחנות, כבעל המתקן התחבורתי בנהריה
 10 והמשכיר, לבין נתיב אקספרס, המפעיל. וכך צוין במבוא להסכם (נספח א' לתשובת המשיבים):
 11 "והואיל: והמפעיל זכה במכרז להפעלת קווי שירות תחבורה ציבורית...
 12 והואיל: ולצורך הפעלת קווי השירות האמורים, נדרש המפעיל לעשות שימוש במתקן התחבורתי
 13 נהריה שבבעלות בעל המתקן התחבורתי ושהושכר לאגד (להלן: המתקן התחבורתי);
 14 והואיל: וחבותו של המפעיל להתקשר בחוזה שכירות זה כשוכר של המשכיר עוגנה בהסכם בין
 15 הממשלה לבין אגד, ובהתחייבותו של המשכיר;
 16 והואיל: והמפקח הארצי על התעבורה קבע את חלקו של המפעיל במתקן התחבורתי ואת מיקומו
 17 (להלן- המושכר) והמפעיל הודיע כי הוא רוצה לעשות שימוש במושכר;
 18 והואיל: והמפעיל הודיע על רצונו להיות שוכר במתקן התחבורתי וחתם על חוזה זה;
 19 והואיל: והמשכיר מוכן להשכיר למפעיל את המושכר על פי תנאי חוזה זה..."

20
 21 58. "המושכר" הוגדר בהסכם השכירות כ"השטח במתקן התחבורתי כולל כל המחובר ו/או בנוי
 22 המסומן באדום בתשריט המצורף כנספח 1 להסכם זה". "שירותי תחבורה" הוגדרו כ"הפעלת קווי
 23 שירות באוטובוסים בתחבורה הציבורית..." (סעיף 5 להסכם השכירות). תקופת השכירות הוגדרה
 24 בסעיף 7.1 להסכם השכירות מיום 28.1.2002 עד יום 30.6.2005. בסעיף 10.4 להסכם השכירות נקבע,
 25 כי "[במידה ובמתקן התחבורתי בו מצוי המושכר קיימת ופועלת חברת ניהול, אשר המחזיקים
 26 במרבית שטח המתקן קשורים אליה בהסכם ניהול], השוכר מתחייב לחתום על הסכם הניהול
 27 האמור ולשלם לחברת הניהול את דמי הניהול, כקבוע שם". גם אם אין היום הסכם שכירות זהה
 28 חתום בין נתיב אקספרס למפעלי תחנות, כפי שהעיד משיב 4, "ההסכמים הקיימים מ-2001 והלאה,
 29 כל עוד לא נחתם משהו אחר מבחינתי ההסכמים בתוקף אלא אם כן הוגדר אחרת" (עמ' 28 לתמליל
 30 מיום 15.6.2020, שורות 8-10). הוא הוסיף שבהסכמים מול משרד התחבורה יש נספח המתייחס
 31 להסכם בין מפעיל התחבורה למפעלי תחנות. "אותו הסכם למיטב ידיעתי גם כשמפעילי התחבורה
 32 זוכים במכרז של המדינה, זה מצורף להם כנספח. ההסכם זה נשלח לנתיב אקספרס ועד היום לא
 33 קיבלנו עליו התייחסות... לא קיבלנו התייחסות, אבל עוד פעם, זה לא הסכם שלנו. זה הסכם

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"צ 19-06-56743 מיכאיליצי'נקו נ' נצבא החזקות 1995 בע"מ ואח'

תיק חיצוני: מספר תיק חיצוני

- 1 שהמדינה ניסחה וההסכם שלנו מול המדינה מחייב אותנו לשלוח את ההסכם הזה" (עמ' 28
2 לתמליל, שורות 11-18). נתיב אקספרס למעשה הסכימה שהסכם זה מחייב אותה, הגם שאין הסכם
3 חתום.
4
5 59. לפי מכתבו של מר דרור גנון, מנהל אגף בכיר תח"צ במשרד התחבורה לנתיב אקספרס מיום
6 19.5.2014 (נספח ג' לתשובת המשיבים), במסגרת הפעלת אשכול הגליל על ידי נתיב אקספרס והעברת
7 קווי שירות מאגד, החל מיום 20.6.2014 נתיב אקספרס תפעל בתחנה המרכזית נהריה "מכל הרציפים
8 ומכל החניות התפעוליות, וזאת מבלי לפגוע בזכותה להשתמש בכל השטחים התחבורתיים בתחנה".
9 לגבי התחנה המרכזית בעכו, החל מאותו תאריך, ה-20.6.2014, "נתיב אקספרס תפעל ממתחם
10 התחנה במשותף עם אגד ועד להעתקת התחנה למקום חלופי" (סעיפים 3 ו-4 למכתבו של מר גונון).
11 כמו כן, בהתאם להסכם שכירות מיום 15.3.2018 (נספח ב' לתשובת המשיבים), נתיב אקספרס שכרה
12 ממפעלי תחנות משרד בתחנה המרכזית בנהריה.
13
14 60. ביום 23.7.2018 נחתם "הסכם ניהול מרכזי תחבורה" (להלן: "הסכם הניהול"), נספח ד'
15 לתשובת המשיבים) בין מפעלי תחנות לבין משרד התחבורה. במבוא להסכם הניהול צוין:
16 "הואיל: ומפעלי תחנות (להלן: "מפעלי תחנות") הינה בעלת התחנות המרכזיות ...
17 והואיל: ומפעלי תחבורה ציבורית שוכרים ו/או ישכרו ו/או עושים ו/או יעשו שימוש בתחנות (להלן:
18 "המפעיל" או "המפעילים") בשטחים שונים בהתאם להנחיות משרד התחבורה (להלן: "המושכר"
19 או "המושכרים");
20 והואיל: ומפעלי תחנות ו/או חברה בת בבעלותה ובשליטתה המלאה של מפעלי תחנות הינה החברה
21 המנהלת, המפעילה והאחראית על תחזוקתם ותפעולם השוטפים של התחנות או החלקים בהם
22 נמצאים המושכרים (להלן: "חברת הניהול") וזאת בהתאם להסכם זה ולמפורט בהסכם הניהול
23 בנוסח המצ"ב כנספח א' (להלן: "הסכם הניהול עם המפעיל") שייחתם בין חברת הניהול ובין כל
24 מפעיל; ...".
25 מפעלי תחנות התחייבה בהסכם הניהול "ליתן את כל השירותים הדרושים לשם הפעלה תקינה
26 ושוטפת של התחנות, ומבלי לפגוע בכלליות האמור ליתן שירותי ניקיון, תחזוקה, אחזקה, תאורה,
27 שמירה, אבטחה, חשמל ומים, וכל שירות אחר הכרוך בכך, כמפורט במפרט שירותי התחזוקה נספח
28 ב' (להלן: "השירותים")" (סעיף 5.1 להסכם הניהול).
29
30 61. עניינו הרואות, כי גם אם מפעלי תחנות השכירה את המתקן התחבורתי בנהריה לנתיב
31 אקספרס, היא עדיין מנהלת, מפעילה ואחראית על התחזוקה והתפעול השוטף של התחנה מכוח
32 הסכם הניהול. בתשובה לשאלה מהו החלק התחבורתי שהושכר לנתיב אקספרס העיד משיב 4, כי
33 מדובר ב"כל אותו חלק שהנוסעים מגיעים אליו". לדבריו, בתחנות המרכזיות אומנם יש חנויות
34 שמושכרות על ידי מפעלי תחנות, אך הכיסאות בחוץ והמאפרות שנמצאות היכן שאנשים יושבים

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"צ 19-06-56743 מיכאיליז'נקו נ' נצבא החזקות 1995 בע"מ ואח'

תיק חיזוני: מספר תיק חיזוני

- 1 ומעשנים "זה לא חלק מהתחבורתי. מבחינה קניינית, זה אותו מתחם. בפועל אנחנו משכירים קטע
2 אחד לחנות הזאת, קטע שני לחנות הזאת, קטע שלישי למפעילי תחבורה" (עמ' 51 לתמליל מיום
3 15.6.2020, שורות 15-22). אם אכן הכיסאות מחוץ לחנויות עליהם יושבים אנשים ומעשנים לתוך
4 מאפרות שנמצאות על גבי השולחנות שלידם הם לא חלק מהמתקן התחבורתי שהושכר לנתיב
5 אקספרס, הרי שהמחזיק במקום הוא הבעלים של התחנות, מפעלי תחנות. כלומר, יש לראותה
6 כמחזיקה בתחנות המרכזיות מושא בקשת האישור.
- 7
8 62. משיב 4 ניסה לטעון להפרדה ברורה בין השטחים שבחזקת מפעלי תחנות לבין אלו שבחזקת
9 נתיב אקספרס, אך מהמשך דבריו עולה תמונה שונה. כשנשאל מי יסלק אדם המגיע לרציף ומניח שם
10 דוכן כלשהו, ענה "אני כבעל נכס" (עמ' 52 לתמליל מיום 15.6.2020, שורות 34-32). בהמשך חזר על
11 כך ש"אני אדאג לפינוי של זה" משיב 4 העיד כי הוא "חד משמעית הבעלים" אבל אינו המחזיק כי
12 השכיר את אותו חלק ואז הבין שאם אינו מחזיק אינו זכאי לפנות, ושינה את תשובתו וטען כי "אז
13 אולי אני לא צריך לסלק אותו משם" (עמ' 53 לתמליל, שורות 35-19). בהמשך נשאל באחריות מי אזור
14 השולחנות של העסקים שבתחנות וכל השטח שמחוץ לחנויות, והשיב כי "יש את האזור של הרציפים
15 שזה באחריות מפעילי התחנות, והחנות עצמה זו אחריות של השוכרים". אלא שמיד לאחר מכן אישר
16 כי השטח שהוא משכיר לחנויות לא כולל שטחים מחוץ לחנות (עמ' 57 לתמליל מיום 15.6.2020 שורות
17 9-11). כלומר, השטחים מחוץ לחנויות המושכרות, בהם נצפו אנשים יושבים ומעשנים, לפי משיב 4
18 אינם בהחזקת החנויות, וגם אינם בהחזקת נתיב אקספרס. כלומר, ההחזקה נותרה בידי הבעלים,
19 מפעלי תחנות.
- 20
21 63. בכל התמונה הזו, חסרה נצבא. לא הוכח אף לכאורה שנצבא היא בעלים או מחזיק או מחזיק
22 למעשה באיזה חלק מהתחנות. נצבא היא החברה האם של מפעלי תחנות, אבל החזקתה במניות מפעלי
23 תחנות אינה עושה אותה למחזיקה בתחנות. אכן, משיב 4 העיד שהוא מנכ"ל משותף של חברת נצבא
24 שהיא חברת האם של מפעלי תחנות. והוא "אחראי בעצם מנצבא על כל החברות בנות" וכי "כל הדבר
25 הזה מנוהל כיחידה אחת" (עמ' 21 לתמליל, שורה 17). כלומר, נצבא מנהלת את מפעלי תחנות, החברה
26 הבת, אך כפי שהדגיש משיב 4 בחקירתו, רק מפעלי תחנות היא הבעלים של התחנה המרכזית בנהריה.
27 מר פריאל אטיאס, המנכ"ל המשותף בנצבא, הוא שחתם על הסכם הניהול של מפעלי תחנות עם נתיב
28 אקספרס (עמ' 21-22 לתמליל מיום 15.6.2020) אך העובדה שנצבא מנהלת את מפעלי תחנות אינה
29 עושה אותה מפעלי תחנות. על כן, דין הבקשה נגד נצבא להידחות.
- 30
31 64. באשר לאחריות האישית של משיב 4, בשונה מהאחריות מפעלי תחנות כמחזיקה, אין לקבל
32 את טענת המבקש כאילו יש לראות במנהלי המשיבות אחראים ישירים להפרות החוק למניעת עישון.
33 בע"א 2273/02 חברת פסל בע"מ נ' חברת העובדים השיתופית הכללית בא"י בע"מ [פורסם בבנו]
34 (31.12.2003) נקבע, כי "מי אשר מבקש להטיל אחריות אישית על בעל תפקיד בתאגיד, נדרש להצביע

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"צ 19-06-56743 מיכאיליצי'נקו נ' נצבא החזקות 1995 בע"מ ואח'

תיק חיצוני: מספר תיק חיצוני

1 על עילה ספציפית נגדו, ולהניח תשתית ראייתית ממנה עולה כי בעל התפקיד קיים את יסודותיה.
2 שאם לא יעשה כן, יוכל אולי להיפרע מן התאגיד, אך לא מבעלי התפקיד בו (ראו עוד ע"א 391/87
3 אולן בע"מ ואח' נ' מתפרת העמק ברוך ובניו בע"מ (לא פורסם))." לבד מעובדת היותו מנכ"ל משותף
4 בנצבא במנהלת את מפעלי תחנות, אין כל ראיה למעשה או מחדל של משיב 4 היכול לשמש בסיס
5 לתביעה אישית נגדו. הטלת אחריות על נושא משרה בחברה מחייבת להראות את קיומה של עילת
6 תביעה אישית כנגדו (וראו גם ע"א 407/89 צוק אור בע"מ נ' קאר סקויריטי בע"מ, פ"ד מח (5) 661
7 (1994)). משכך, יש לדחות את בקשת האישור כלפי משיב 4.

8
9 65. באשר לנתיב אקספרס, זו ציינה כי היא "אחראית לנעשה בתוך המשרדים שהוקצו לה
10 במתחמי התחנות ועל עובדיה, אך אין לראות בה כאחראית על הנעשה ביתר השטחים בתחנות"
11 (סעיף 8 לתשובתה לבקשת האישור). מהעדויות והתמונות שצורפו על ידי המבקש עולה כי נהגי נתיב
12 אקספרס עישנו ללא הפרעה במקום הציבורי. נתיב אקספרס לא יכולה לטעון שהיא אחראית על
13 עובדיה, אך מאידך לטעון שאינה אחראית על מעשי עובדיה. מתוך הראיות שהוצגו עולה עישון גם
14 בשטח מתוך מתקן התחבורתי ששכרה נתיב אקספרס, וגם על ידי עובדיה, באופן תדיר וללא כל פעולה
15 למניעת ההפרות. אפנה לת"צ (חי') 17-01-49291 שגב נ' אגד אגודה שיתופית לתחבורה בע"מ [פורסם
16 בנבו] (14.4.2019) (להלן: עניין שגב), בו קבעה השופטת למלשטרייך-לטר כי "על אף טענות השונות
17 של סופרבוס, לא עלה בידה לדחות את טענת המבקש כי יש לראותה כמחזיקה. כך למשל אין ממש
18 בעניין זה לטענת "הזמניות". החוק אינו קובע מסגרת זמן כלשהיא לשם קביעת ההחזקה במקום
19 הציבורי. הטענה כי הבעלים של התחנה היא חב' יפה נוף, איננה מפחיתה לכאורה מאחריות
20 המחזיק ברציף "בכל אופן אחר". גם אם הטענה שאגד היא האחראית על הניהול השוטף התפעול
21 והאחזקה במקום נכונה, אין בכך כדי להסיר את האחריות מסופרבוס שהינה המחזיקה ברציפים".

22
23 66. כעולה מהראיות שהוצגו, העישון ללא הפרעה וללא נקיטת אמצעי כלשהוא למניעתו נעשה
24 בכל שטח המקום הציבורי – ברציפים, סביב הרציפים, בשטחים אחרים בתחנה שמחוץ לרציפים.
25 בשלב זה יש אפשרות סבירה שהן מפעלי תחנות והן נתיב אקספרס יוכרו כ"מחזיק" לצורך חוק מניעת
26 העישון. העישון אינו מחולק לפי השטחים השונים בתחנה – אלה שבהחזקה בלעדית של מפעלי תחנות,
27 אלה שבהחזקה בלעדית של נתיב אקספרס ואלה ששתיהן יכולות להיחשב לגביהן כמחזיק, לרבות
28 "באופן אחר". שאלת חלוקת האחריות בין מפעלי תחנות לנתיב אקספרס המטילות זו על זו את
29 האחריות, תבורר במסגרת הדיון בתובענה עצמה. כבר עתה אציין את מה שעלה מתוך חקירות
30 המצבירים והראיות שהוגשו – דווקא משום שכל אחת מהשיבות מטילה את האחריות על האחרת,
31 אף אחד לא עושה דבר למניעת העישון, ומן הראוי היה שמפעלי תחנות ונתיב אקספרס יסכימו ביניהן
32 על חלוקת האחריות – המעשית והכספית – למניעת העישון.

33
34

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"צ 19-06-56743 מיכאיליצי'נקו נ' נצבא החזקות 1995 בע"מ ואח'

תיק חיצוני: מספר תיק חיצוני

הפרת החוק למניעת עישון

- 1
2
3 67. החוק למניעת עישון מטיל מספר חובות על המחזיק במקום ציבורי: א. לקבוע שלטים
4 המורים על איסור העישון בהתאם לתקנות שנקבעו לכך; ב. "לפקח ולעשות כל שניתן" למניעת העישון
5 במקום הציבורי שבהחזקתו; ג. לא להציב מאפרה במקום הציבורי שבהחזקתו. בע"א 8468/16 רכבת
6 ישראל נ' אליאס [פורסם בנבו] (11.3.2018) נקבע כי "החייב המוטל על המחזיק על פי סעיף 2א לחוק,
7 הוא חייב השתדלות, ועל המחזיק לנקוט באמצעים סבירים כדי לעמוד בכך". דברים דומים קבע
8 השופט מ' אלטוביה בת"צ (ת"א) 44888-02-10 אגמון נ' התחנה המרכזית החדשה בתל אביב [פורסם
9 בנבו] (28.6.2012):
- 10 "אין החוק למניעת עישון מטיל על מחזיק במקום ציבורי חובה למנוע עישון באופן מוחלט או חלקי,
11 דהיינו אין מדובר בחיוב תוצאתי וממילא אין בעצם קיומם של מעשנים בשטח התחנה כדי ללמד על
12 הפרת החובות המוטלות על המשיבות. כדי לקבוע ולו לכאורה, האם הפרו המשיבות את הוראות
13 החוק למניעת עישון יש לבחון האם פעלו המשיבות למנוע עישון בשטח התחנה, דהיינו האם קבעו
14 שלטים האוסרים על העישון (סעיף 2א), האם פיקחו ועשו כל שניתן למניעת עישון (סעיף 2א(א))
15 והאם נמנעו מלהציב מאפרות בשטח התחנה (סעיף 2ב)". (ההדגשה שלי- מ' ר').
- 16
17 68. כלומר, על פי החוק למניעת עישון אין עובדת העישון במקום הציבורי מטילה על המחזיק
18 במקום ציבורי חבות אוטומטית ומוחלטת, מוטלת עליו החובה לבצע פעולות למניעת העישון, שאותן
19 יש לבחון באמות מידה של סבירות. מבלי להכריע בשלב זה כיצד יש לחלק את האחריות בין מפעלי
20 תחנות לבין נתיב אקספרס, בתחנות המרכזיות מושא בקשת האישור הופרו ההוראות הקבועות בחוק
21 למניעת עישון באופן ברור.
- 22
23 69. קביעת שלטים- לפי סעיף 2(א) לחוק למניעת עישון, על המחזיק למעשה במקום ציבורי לקבוע
24 בו שלטים המורים על איסור העישון ולהחזיקם במצב תקין. המשיבים טענו בתשובתם (בסעיף 22),
25 כי "בשטחים התחבורתיים בתחנות מותקנים שלטים האוסרים עישון. השלטים הותקנו על ידי
26 נתיב אקספרס". מר אלי הראל, סמנכ"ל תשתיות, לוגיסטיקה ותחזוקה בנתיב אקספרס (להלן: מר
27 הראל) הצהיר, כי "כעולה מההסכם בין מפעלי תחנות לנתיב, נתיב לא מוסמכת לקבוע שלטים
28 בשטחי התחנות על דעת עצמה, למעט בתוך משרדיה, דבר שעשתה, כפי שניתן לראות בתמונות
29 שצירף המבקש לבקשת האישור" (סעיף 22 לתצהירו). מר ברקן ציין בדו"ח החקירה כי בביקורו
30 בתחנת נהריה ביום 2.6.2019 הבחין בשלט אחד האוסר על עישון בסמוך ומעל דלת משרדי נתיב
31 אקספרס. בהמשך ביקר בתחנת עכו ושם הבחין במספר שלטים האוסרים על עישון באזור הרציפים.
32 העובדה כי במועד צילום התמונות שצורפו לבקשת האישור היה בתחנת נהריה שלט אחד בלבד האוסר
33 על עישון, ליד משרדי נתיב אקספרס, לא נסתרה על ידי המשיבות והעדים מטעמן.

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"צ 19-06-56743 מיכאיליצי'נקו נ' נצבא החזקות 1995 בע"מ ואח'

תיק חיצוני: מספר תיק חיצוני

70. משיב 4 נשאל בחקירתו הנגדית, אם למעט השלט שבתמונה שבבקשת האישור יש עוד שלטים בתחנה בנהריה, והשיב "אני לא יודע להגיד לך" (עמ' 55 לתמליל מיום 15.6.2020, שורה 18). כשנשאל בדבר ראיה לשלטים נוספים מלבד שלט זה השיב ש"כרגע לא" (עמ' 56 לתמליל, שורה 1). בהמשך הוצגו לו תמונות, שצורפו לתשובת המשיבים, בהן מספר שלטים האוסרים על עישון שלגביהם ציין שהם מתחנת נהריה, אך משיב 4 לא ידע לומר השלטים נוספו לאחר הגשת בקשת האישור (עמ' 64 לתמליל מיום 15.6.2020). מר הראל, העיד כי הוא התקין את השלטים בתחנת נהריה לאחר הגשת התביעה. "אחרי שראיתי שזה מפריע למישהו הנושא של העישון, מתוך אחריות גם לציבור וגם לנו, כשהבנתי שהנושא הזה מפריע לנו ונצבא לא עושה את מה שצריך להיעשות, לקחתי יוזמה כמו יוזמות אחרות רבות של תיקון התחנה..." (עמ' 73 לתמליל מיום 15.6.2020, שורות 24-20) (מסתבר שרק לאחר הגשת הבקשה נודע לו שעישון מפריע למישהו). כלומר, נכון למועד הגשת בקשת האישור היה בתחנה המרכזית בנהריה שלט אחד בלבד האוסר על עישון, ושלטים נוספים הותקנו שם לאחר הגשת בקשת האישור.

71. תקנה 3(א) לתקנות הגבלת העישון במקומות ציבוריים (קביעת שלטים), התשמ"ד-1984 (להלן: "תקנות השילוט"), שכותרתה "מספרם של שלטים, מקומות התקנת וגודלם", כי "במקומות ציבוריים המפורטים בטורים א' ו-ב' בתוספת השלישית יותקנו שלטים במקומות המפורטים בטור ג', במספר שלא יפחת מן האמור בטור ד', ושגודלם לא יפחת מן האמור בטור ה' לצדם" (ההדגשה שלי- מ' ר'). אני דוחה את טענת נתיב אקספרס שבתקנות השילוט לא נקבע מספר מינימלי של כמות השלטים הנדרשים להיות במקום ציבורי לפי פרט 9 לתוספת לחוק למניעת עישון. על פי התוספת השלישית לתקנות השילוט, ב"מקום אחר להמתנת קהל או לשימוש קהלי", כגון רציפים, יותקנו שלטים "במקומות נראים לעין בכל אזור להמתנה או לשימוש קהל לכל 20 מטר אורך קיר או שלט אחד, לפי מספר השלטים הגדול יותר". בתחנה המרכזית בנהריה היה רק שלט אחד, למרות שהקירות באורך גדול מ- 20 מטר, ובכך הופרו תקנות השילוט.

72. איסור הצבת מאפרות- סעיף 2ב לחוק למניעת עישון קובע כי המחזיק של מקום ציבורי לא יציב מאפרה במקום ציבורי שבהחזקתו. "מאפרה" מוגדרת בסעיף כ"כלי המיועד לשמש להשלכת אפר ושיירי מוצרי טבק לתוכו". מר ברקן ציין בדו"ח החקירה מטעמו כי "בשתי התחנות הבחנתי בפחי אשפה עם מקום ייעודי לכיבוי הסיגריות". נתיב אקספרס טענו שהפחים שתצלומם צורף לבקשת האישור לא מיועדים מטבעם להשלכת אפר ושיירי מוצרי טבק ולא משמשים כ"מאפרה" כהגדרתה בחוק. לטענתם, אף אם המעשנים עושים שימוש בשולי פחי האשפה בתחנה לצורך כיבוי בדלי הסיגריות, אין בכך כדי להפוך את פח האשפה ל"מאפרה". מר הראל הצהיר שנתיב אקספרס לא הציבה מאפרות בשטחי התחנות ואינה מוסמכת להציב מאפרות או פחים בשטחי התחנות, שכן אינה רשאית לבצע כל שינוי במבנה התחנות ובשטחן. עוד הצהיר, כי התמונות שצירף המבקש לבקשת

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"צ 19-06-56743 מיכאיליצי'נקו נ' נצבא החזקות 1995 בע"מ ואח'

תיק חיצוני: מספר תיק חיצוני

- 1 האישור מראות שלא מוצבות בשטחי התחנות מאפרות. בחקירתנו הנגדית נשאל לגבי המאפרות שעל
2 גבי הפחים ומי הסיר אותן, והשיב שלא מדובר בנתיב אקספרס (עמ' 74 לתמליל מיום 15.6.2020,
3 שורות 1-5). משיב 4 העיד כי "אין לנו היום באף תחנה מאפרה. אני לא יודע להגיד לך בדיוק מתי זה
4 הוסר, אבל היום אין, לפחות לפי ההנחיה שלי". ההנחיה המפורשת לוודא שאין בשום תחנה מאפרה
5 הייתה במהלך שנת 2018, "אני נכנסתי לתפקיד שלי ב-2017, התלבשנו על הרבה מאוד נושאים וב-
6 2018 טיפלנו גם בנושאים האלה" (עמ' 33 לתמליל מיום 15.6.2020, שורות 28-34). בהמשך ציין כי
7 "אני לא זוכר מתי הסרנו את המאפרות" (עמ' 34 לתמליל, שורה 4).
8
9 73. אני דוחה את טענת נתיב אקספרס שהמקום בשולי הפח שהשתמשו בו לכבות סיגריות לא
10 עונה על הגדרת "מאפרה" שבחוק למניעת עישון. מדובר בחלק המכסה את פתח פח האשפה, שלא
11 ברור איזו פונקציה אחרת יש לו מלבד לצורך כיבוי סיגריות –

- 12
13
14 בניגוד למה שנאמר בעניין אגמון בנוגע לשאלה דומה, אין מדובר בשימוש שנטלו המעשנים לעצמם.
15 המטרה של אותו משטח היא לכיבוי הסיגריות, כך שהסיגריה תושלך לאחר מכן לתוך הפח כשהיא
16 כבויה. לפעמים מעשנים אינם טורחים להשלים את הפעולה על ידי השלכה לפח אלא מותרים את
17 הסיגריה על המשטח, אבל כאשר מותקן פח כזה, עם משטח כיבוי (שאינו אלמנט עיצובי גרידא) הפח
18 הוא "כלי המיועד לשמש להשלכת אפר ושיירי מוצרי טבק לתוכו" ולכן הוא "מאפרה". על כן,
19 בהצבת פחים כאלה הופרו הוראות החוק למניעת עישון.
20
21 74. "לפקח ולעשות כל שניתן" – לפי סעיף 2(א) לחוק, על המחזיק לפקח ולעשות כל שניתן
22 למניעת עבירות לפי סעיף 1(א) ו-1(ב) בתחום המקום הציבורי שבהחזקתו. החוק קובע חזקה לפיה

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"צ 19-06-56743 מיכאיליצי'נקו נ' נצבא החזקות 1995 בע"מ ואח'

תיק חיזוני: מספר תיק חיזוני

- 1 המחזיק ייחשב כמי שעשה כל שניתן למניעת העבירות אם: 1. פנה לאדם מעשן, בעצמו או באמצעות
2 אחר, לחדול מהמעשה האסור או נקט באמצעים סבירים כדי להבטיח כי לא יעשנו במקומות ציבוריים
3 ולא יחזיקו במקומות ציבוריים כל מוצר טבק כשהם דלוקים; 2. התלונן בעצמו או באמצעות אחר
4 מטעמו בפני שוטר או עובד רשות מקומית שהוסמך לכך, על עובדת העישון, או עשה מאמץ סביר
5 לעשות זאת, כאשר על אף הפעולות שבוצעו לעיל, ההפרה נמשכת.
- 6
7 75. לגישת נתיב אקספרס, למרות שאין עליה חובת המחזיק, פעלה על מנת למנוע את העישון
8 בגזרתה, ובין היתר הציבה שילוט המורה על האיסור לעשן במשרדיה הנמצאים בתחנה, הפיצה
9 הנחיות והדריכה את עובדיה ביחס לאיסור לעשן במשרדיה ובשטחים הציבוריים בתחנות. מר הראל
10 הצהיר בדבר הנחיות ברורות וחד משמעיות שהועברו לכל עובדי החברה, לפיהן חל איסור על עישון
11 בתחנות המרכזיות, למעט במקומות המוקצים לכך במפורש (הוא הסכים בחקירתו שאין בתחנות
12 מקום המוקצה לכך) הנחיות אלו לדבריו הועברו ומועברות לעובדים באמצעים שונים, כולל במהלך
13 הדרכות תקופתיות שונות שעוברים העובדים. נוכח העובדה שבבקשת האישור תועדו מספר עובדים
14 של נתיב אקספרס שפעלו בניגוד להנחיות ועישנו בשטחי התחנות, נתיב אקספרס שבה ופנתה לכלל
15 עובדיה והדגישה קיומן של הנחיות אלו. כמו כן, צוות העובדים בתחנות- מנהלי הסניפים והסדרנים
16 הונחו באופן מפורש וחד משמעי להעיר לעובד המעשן בשטחי התחנות ולטפל בו בהליך משמעותי וכי
17 ככל שיסרב להפסיק את העישון לדווח לפקח הרשות המקומית (סעיפים 27-28 לתצהירו של מר
18 הראל).
- 19
20 76. המשיבים טענו כי "למעלה מחובתה, ועל מנת לחדד את החובות המוטלים על המחזיקים
21 בתחנות המרכזיות, פנתה מפעלי תחנות במכתב הנחיות למפעילי תחבורה ועסקים בתחנות, שבו
22 הדגישה בפניהם את חובותיהם לפי החוק למניעת עישון" (סעיף 23 לתשובתם לבקשת האישור). הם
23 הפנו למכתב מיום 30.5.2019 (נספח ו' לתשובת המשיבים), החוזר על הוראות החוק מטיל את
24 האחריות על "מנהל התחנה" ובין היתר קביעת "פקח עישון" שבסמכותו לבדוק תלונה, לפעול
25 להפסקת העבירה והגשת תלונה משטרת ישראל ולרשות המקומית במקרה שהמעשם מסרב להפסיק
26 לעשן. משיב 4 העיד שמכתב זה נשלח למפעילי התחבורה (עמ' 48 לתמליל מיום 15.6.2020, שורות 4-
27 5), אך מלבד עדות זו, לא הוכח שהוא אכן נשלח למפעילים בתחנות המרכזיות בנהריה ובעכו והתקבל
28 על ידם. מר הראל העיד, ועדותו בעניין זה לא נסתרה, שלא קיבל מכתב זה וגם נתיב אקספרס לא
29 קיבלה, "כי כל מה שמגיע שקשור לנצבא עובר אליי באופן מיידי" (עמ' 74 לתמליל מיום 15.6.2020,
30 שורות 9-10). כשנשאל משיב 4 מיהו מנהל התחנה המצוין במכתב השיב שהכוונה ל"אותו מנהל
31 שיושב במשרדים של מפעיל התחבורה". בתחנה המרכזית בנהריה יושבים גם אגד וגם נתיב
32 אקספרס, והוא העיד ש"אז זה שניהם צריכים לדאוג לזה" (עמ' 48 לתמליל, שורות 24-26), כלומר
33 שניהם יהיו אחראים, או במילים אחרות, כל אחד יוכל להטיל את האחריות על האחר. לשאלה אם
34 יש אצל מפעלי תחנות מי שאחראי ליישום החוק למניעת עישון, ענה משיב 4 שיש מישהו שאחראי

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"צ 19-06-56743 מיכאיליצי'נקו נ' נצבא החזקות 1995 בע"מ ואח'

תיק חיצוני: מספר תיק חיצוני

1 לנגישות ורישיונות עסק, אך לא הוגדר כאחראי לחוק מניעת העישון (עמ' 30 לתמליל מיום 15.6.2020,
2 שורות 20-21). לדבריו, הם סברו שאין להם שום אחריות בנושא הזה, אך ליתר ביטחון דאגו לחדד
3 לאנשיהם בשטח את הנושא ולשים מישהו מאנשי האבטחה שישים כפקח. "ואמרנו לאנשים שלנו
4 בשטח לוודא שיש מפעילי תחבורה ששמים את השילוט המתאים. עשינו הרבה פעולות שנגזרות
5 מהדבר הזה. To be on the safe side" (עמ' 30 לתמליל מיום 15.6.2020, שורות 29-35). "דאגנו
6 שיהיה פקח מבחינתנו, לקחנו את אחד מאנשי, מהסיירים בכל תחנה. ביקשנו שהוא יהיה פקח
7 שיסתכל וימלא דו"ח ודברים מהסוג הזה" (עמ' 49 לתמליל מיום 15.6.2020, שורות 20-22). לדבריו,
8 "יש לנו דו"חות שאותם סיירים ממלאים ובמקרים מסוימים גם אמורים להעביר את אותה תלונה
9 שאם הם לא מצליחים לגרום לבן אדם לכבות את הסיגריה, משהו כזה, הם צריכים, יכולים גם
10 להעביר לעירייה" (עמ' 60 לתמליל מיום 15.6.2020, שורות 34-36). משיב 4 לא צירף דו"ח כלשהו.
11 משיב 4 אישר כי הם אחראים על האבטחה בתחנות המרכזיות (עמ' 56 לתמליל מיום 15.6.2020). לא
12 נסתרה העובדה שבחלק מהתמונות נצפו מאבטחים מעשנים באזור התחנות המרכזיות. על כן העיד
13 משיב 4 כי "אנחנו עשינו פעולות מסוימות אבל אני לא רואה את הדבר הזה כאחריות שלנו" (עמ' 62
14 לתמליל, שורות 30-31).

15
16 77. התמונה המצטיירת מהראיות שהוצגו ומעדויות משיב 4 ומר הראל מטעם נתיב אקספרס,
17 היא העדר ראייה של ממש לפעילותם של סדרני עישון ולפעולות למניעת עישון, בעוד האמורים להיות
18 ממונים על כך מעשנים בעצמם. מכתב ההנחיות שהוציאה מפעלי תחנות לאחר הפנייה המוקדמת של
19 המבקש אף אם הגיע לנתיב אקספרס, אינו תוכנית פעולה אלא נסיון לגלגל את האחריות כלפי אחרים.
20 כך, האחריות מוטלת על מנהלי תחנות, שימנו פקח עישון, כאשר נטען שאחד המאבטחים (אולי מי
21 שזכה בתואר המעשן הכבד ביותר?) מונה לפקח עישון, אך המאבטחים אינם תחת פיקוד מנהל התחנה
22 הנטען אלא תחת מפעלי תחנות. שרשרת האחריות המבולבלת מאפיינת את טיפולם של המשיבים
23 בחובתם לפי החוק למניעת עישון. על פי הראיות שהוצגו, כולל עדויות המצהירים, המשיבות לא נקטו
24 אמצעים סבירים למניעת עישון בשטח התחנות המרכזיות בנהריה ובעכו. משכך, המשיבות לא פעלו
25 בהתאם להוראת סעיף 2א(ב) לחוק ולא ניתן לראות בהן כמי שמילאו את הוראות סעיף 2א(א) בדבר
26 חובתן לפקח ולעשות כל שניתן למנוע עבירות על החוק למניעת עישון בתחום התחנות המרכזיות.

27
28 78. נתיב אקספרס טענה שאין בתיעוד העובדים בשטח התחנות כדי להביא למסקנה שהיא
29 מקיימת "מדיניות מפרה" של החוק למניעת עישון במקומות ציבוריים. לגישתה, מועסקים אצלה
30 למעלה מ-800 עובדים וייתכן למרבה הצער מצב שעובדים בודדים לא מקיימים את הוראות הדין ואת
31 הנחיות החברה, על דעתם בלבד. מצבים אלו הם תקלות נקודתיות שאינן מצדיקות לטענתה ניהול
32 תובענה ייצוגית כנגדה (סעיף ב.8 לתשובתה לבקשת האישור).
33

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"צ 19-06-56743 מיכאיליצי'נקו נ' נצבא החזקות 1995 בע"מ ואח'

תיק חיצוני: מספר תיק חיצוני

79. אומנם, בת"צ (ת"א) ציטרין נ' רכבת ישראל בע"מ [פורסם בנבו] (26.3.2020) נקבע, כי "אין לשכוח כי בתחנות הרכבת עוברים מדי יום מאות אם לא אלפי נוסעים. הצבעה על מקרים בודדים, נקודתיים, אין בהם כדי ללמד על הכלל או על התנהלות שיטתית פסולה". אלא שהעניין שבפני שונה. על פי התמונות שצורפו לבקשת האישור, אין מדובר בנוסעים בודדים שנצפו מעשנים בתחנות המרכזיות, אלא בתופעה נרחבת הכוללת נוסעים רבים וגם עובדים רבים של המשיבות - נהגים, מאבטחים ועובדי ניקיון, ללא כל פעולה למניעת העישון, מלבד מס שפתיים בדמות שלטים בודדים, שתחתם מעשנים העובדים. אין מדובר בתקלה נקודתית או במספר תקלות נקודתיות אלא בתופעה. על פי הדין, כשהמשיב טוען שהפגיעה בחברי הקבוצה שעליה המבקש מלין יסודה בטעות נקודתית, והמידע הרלוונטי מצוי אצל המשיב, נכון להעביר את נטל הבאת הראיה אל כתפי המשיב (ראו: ע"א 7187/12 (צמח נ' אל על נתיבי אויר בע"מ [פורסם בנבו] (18.7.2014)). המשיבות לא עמדו בנטל זה, והצילומים מוכיחים אחרת.

80. אף אם היה מדובר ב"תקלות נקודתיות", אין בכך כדי לקבוע שאין מדובר בהפרה של החוק. תקלה נקודתית יכולה להיות הסבר להפרה, ויש לה משמעות לענין התובענה הייצוגית, אבל היא אינה משנה את העובדה שזו הפרה (ת"צ (חי"י) 46053-02-16 שגב נ' נקניק נהריה כשר, זוגלובק בע"מ [פורסם בנבו] (3.1.17); ת"צ (חי"י) 46053-02-16 שגב נ' נקניק נהריה כשר, זוגלובק בע"מ [פורסם בנבו] (1.5.17)).

81. המסקנה היא שהמבקש הצביע על הפרה של הוראות החוק למניעת עישון בתחנות המרכזיות בנהריה ועכו. בהתאם לסעיף 63 לפקודת הנזיקין, בנוסף לקיומה של חובה על-פי חיקוק והפרתה מצד המזיק, יש להוכיח גם כי החיקוק, לפי פירושו הנכון, נועד לטובת הניזוק או להגנתו; ההפרה גרמה נזק לניזוק; והנזק הוא מן הסוג שאליו נתכוון אותו חיקוק. במקרה דנן, אין חולק שהחוק למניעת עישון נועד לטובתו של הציבור, כפי שנאמר בסעיף 1א, סעיף המטרות בחוק: "מטרתו של חוק זה למנוע את העישון במקומות ציבוריים ואת חשיפת הציבור לעישון, הגורמת למוות, למחלות ולנכות". סעיף זה קובע גם קשר סיבתי בין חשיפת הציבור לעישון לבין מוות, מחלות ונכות.

הנזק

82. סעיף 4(ב)(1) לחוק תובענות ייצוגיות קובע:
 "ב) לעניין סעיף זה, כאשר אחד מיסודות העילה הוא נזק –
 (1) בבקשה לאישור שהוגשה בידי אדם כאמור בסעיף קטן (א)(1) – די בכך שהמבקש יראה כי לכאורה נגרם לו נזק";
 כך נקבע גם בע"א 8037/06 ברזילי נ' פריינר (הדס 1987) בע"מ [פורסם בנבו] (4.9.2014). התביעה שאישורה מתבקש מיוסדת על עילות בנזיקין – הפרת חובה חקוקה ורשלנות המצריכות נזק כאחד

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"צ 19-06-56743 מיכאיליז'נקו נ' נצבא החזקות 1995 בע"מ ואח'

תיק חיצוני: מספר תיק חיצוני

1 מיסודות העילה. המבקש טען לנזקים של חוסר נוחות, עוגמת נפש וגרימת סיכון בריאותי ואמד את
 2 נזקיו שאינם ממוניים בסכום של 1,000 ₪ לכל אחד מביקוריו בתחנות המרכזיות בנהריה ועכו. ניתן
 3 לפסוק נזק שאינו ממוני לפי סעיף 20(ה) לחוק תובענות ייצוגיות. נזק בלתי ממוני "אינו טעון הוכחה
 4 של ממש, ובית המשפט יכול להסיק מהנסיבות ולפסוק לפי שיקול דעתו" (ע"א 3807/12 מרכז העיר
 5 אשדוד ק.א בע"מ נ' שמעון [פורסם בנבו] 22.1.2015)). כן ראו דברים שצוינו בעניין שגב: "חוק מניעת
 6 העישון ותכליתו מלמדנו כי המחוקק ראה את הנזק הנגרם כתוצאה מעישון פאסיבי כנזק בר פיצוי.
 7 הפסיקה מכירה באופן עקבי בכך שזקי עישון אינם מוגבלים למעשנים האקטיביים בלבד, אלא גם
 8 לאלו הפאסיביים המצויים בקרבתם". אמנם, ברע"א 9615/05 שמש נ' פוקצ'טה בע"מ [פורסם בנבו]
 9 (5.7.2006) נקבע כי "בנסיבות הקיימות, עם זאת, יקשה מאוד – מטבע הדברים – להוכיח נזק ספציפי
 10 מעישון, העשוי להתגבש לאורך שנים רבות. את גרימת הנזק – כנדרש בסעיף 63(א) לפקודת
 11 הנזיקין- ניתן רק לשער על דרך "הסתברות מצטברת", אך בשלב זה די בקביעת סעיף 1א לחוק
 12 למניעת עישון, כי חשיפת הציבור לעישון גורמת למוות, מחלות ונכות, כדי לבסס קשר סיבתי לנזקים
 13 בלתי ממוניים של חוסר נוחות, עוגמת נפש וגרימת סיכון בריאותי. על כן, המבקש הוכיח במידה
 14 מספקת לשלב זה של ההליך שנגרם לו נזק בשל ההפרה הנטענת.

עילות תביעה נוספות

17
 18 83. המבקש ביסס את בקשתו גם על עילת הרשלנות בהתאם להוראות סעיפים 35 ו-36 לפקודת
 19 הנזיקין. על פי האמור לעיל, מתקיימת לכאורה גם עילת הרשלנות, אך בהתקיים יסודות העילה של
 20 הפרת חובה חקוקה אין מקום להשתית את תביעתו של המבקש גם על עילת הרשלנות. המשיבות חרגו
 21 מסטנדרט הזהירות המצופה מהן, לפיו מחזיק במקום ציבורי מוצפה לקיים את הוראות החוק
 22 למניעת עישון ולפעול על פיו, אך זו בדיוק עילת הפרת חובה חקוקה ואין תועלת בריבוי עילות זהות.
 23 על כן, לא אפשר את הבקשה בעילה של רשלנות.

24
 25 84. המבקש ציין בבקשת האישור עילת סיוע למעשה תקיפה לפי סעיף 12 לפקודת הנזיקין (סעיף
 26 44 לבקשת האישור), אך מלבד אזכור של עילה זו, לא ניתח את רכיבי העוולה מבחינה משפטית
 27 ועובדתית. על כן, אני דוחה את טענתו לעוללת התקיפה שנטענה בעלמא מבלי לפרטה ומבלי להוכיחה.

28
 29 85. לסיכום הדברים עד כה, הוכח לצורך שלב זה של הדיון כי למבקש עילת תביעה אישית נגד
 30 משיבות 2 ו-3 בשל הפרת החובה החקוקה בסעיף 2א לחוק למניעת עישון.

31
32

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"צ 19-06-56743 מיכאיליצי'נקו נ' נצבא החזקות 1995 בע"מ ואח'

תיק חיצוני: מספר תיק חיצוני

1 שאלות מהותיות המשותפות לכלל חברי הקבוצה ואפשרות שהן תוכרענה לטובתה

2
3 86. על פי סעיף 8(א)(1) לחוק תובענות ייצוגיות, על התובענה לעורר שאלות מהותיות של עובדה
4 ומשפט המשותפות לכלל חברי הקבוצה שיש אפשרות סבירה שהן יוכרעו לטובתם. לא אחת נקבע, כי
5 אין לפרש את הדרישה לקיומן של שאלות של עובדה ומשפט המשותפות לקבוצה כדרישה לזהות
6 מלאה בכל השאלות הטעונות הכרעה לגבי כל קבוצת התובעים, דרישה שתסכל את תכלית התובענה
7 הייצוגית ותהפוך את השימוש בה למשימה בלתי אפשרית. נקבע כי "די בכך שהשאלות העיקריות
8 העומדות במוקד הדיון תהיינה משותפות לחברי הקבוצה, ואין נפקא מנה אם מתקיים שוני בשאלה
9 משנית זו או אחרת" (ראו: רע"א 8268/68 רייכרט נ' שמש, פ"ד נה (5) 276 (2001)).

10
11 87. בקשת האישור שבפניי מעוררת שאלות של עובדה ומשפט המשותפות לכלל חברי הקבוצה
12 והן: האם המשיבות 2-3 או מי מהן הן "מחזיק" כהגדרתו בחוק למניעת עישון; האם חלה עליהן חובה
13 לנקוט אמצעים למניעת עישון מכוח החוק למניעת העישון; האם הפרו את הוראות החוק; האם נגרם
14 נזק לחברי הקבוצה עקב הפרת החוק; האם נגרם לחברי הקבוצה נזק לט ממוני עקב כך, ומה שיעורו.
15 על פי האמור לעיל, עלה בידי המבקש להצביע ברמה הנדרשת בשלב זה, כי החוק למניעת עישון אינו
16 נאכף כיאות בתחומי התחנות המרכזיות, ועל כן אני קובע שקיימת אפשרות סבירה ששאלות אלו
17 יוכרעו לטובת הקבוצה.

18
19 88. אשר להגדרת הקבוצה, המבקש טען יש להגדירה לפי כלל לקוחות המשיבות וכמעט כל מי
20 שנכח בתחנה המרכזית בנהריה או בעכו. מנגד, מפעלי תחנות טענה שהגדרת הקבוצה לפי "כל אדם
21 אשר היה במתחם המשיבות ונחשף לעישון" אינה הגדרה ראויה, ויש לכלול בקבוצה רק "אדם שאינו
22 מעשן ושאינו מוכן להיחשף לעישון פסיבי". נתיב אקספרס טענה שהמבקש לא הבחין בין מי שעישן
23 בעצמו, לבין מי שמעשן וחשיפתו לעשן סיגריות לא מפריעה לו, לבין מי שאינו מעשן ולמרות זאת
24 החשיפה לעשן הסיגריות אינה מפריעה לו, לבין מי שאינו מעשן והחשיפה מפריעה לו. עוד נטען, כי
25 הנזק שנגרם לנוסעים אינו זהה מאדם לאדם.

26
27 89. כפי שצוטט לעיל, אף כאשר קיים שוני בעניין היקף הנזק מאדם לאדם לפי מאפייניו אין
28 בהבדלים אלו בכדי למנוע את אישורה של התובענה הייצוגית עבור הקבוצה. אני דוחה את הטענה
29 שמי שמעשן בעצמו אינו צריך להכלל בקבוצה. גם מי שמעשן בעצמו סיגריה אחת או כמה בודדות
30 ליום נחשף לעישון של אחרים ועשוי להגרם לו נזק בלתי ממוני של אי נוחות, עוגמת נפש וגרימת
31 מחלות. לעומת זאת, מי שלא נגרמו לו אי נוחות ועוגמת נפש אינו נכלל בקבוצת הניזוקים, בין אם
32 הוא מעשן ובין אם לאו. על כן, הגדרת הקבוצה תהיה: "כל אדם שנחשף לעשן סיגריות בשטח
33 התחנות המרכזיות בנהריה ובעכו ועקב כך נגרמו לו אי נוחות או עוגמת נפש".

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"צ 19-06-56743 מיכאיליצי'נקו נ' נצבא החזקות 1995 בע"מ ואח'

תיק חיצוני: מספר תיק חיצוני

- 1 **התקיימות יתר התנאים שבסעיף 8(א) לחוק תובענות ייצוגיות**
- 2 90. לפי סעיף 8(א)(2) לחוק תובענות ייצוגיות על המבקש להראות שהתובענה הייצוגית היא
- 3 "הדרך היעילה וההוגנת להכרעה במחלוקת בנסיבות הענין". תובענה ייצוגית היא הדרך היעילה
- 4 וההוגנת להכרעה במחלוקת כאשר הסעד המגיע לכל אחד מחברי הקבוצה אינו גבוה מספיק להצדיק
- 5 הגשת תביעה אישית. תובענות ייצוגיות כונו בעבר "תובענות ייצוגיות קלאסיות" (רע"א 3126/00
- 6 מדינת ישראל נ' א.ש.ת. ניהול פרויקטים וכוח אדם בע"מ, פ"ד נו(3) 220, 278 (2003). להלן: פרשת
- 7 א.ש.ת.). במקרים כאלו, תובענה ייצוגית אינה רק הדרך היעילה ביותר לדיון בנושא, אלא ככל הנראה
- 8 גם הדרך היחידה שבה יזכה עניינם של חברי הקבוצה לבירור משפטי. ואולם, גם כאשר סכום התובענה
- 9 מאפשר הגשת תביעות אינדיבידואליות, אפשר שתובענה ייצוגית תהיה הדרך היעילה וההוגנת ביותר
- 10 להכרעה בנושא. בין תכליות ויתרונות התובענה הייצוגית מונה הפסיקה את השגת השוויון במאזן
- 11 הכוחות בין המתדיינים, חיסכון במשאבי הצדדים ובמשאבי בית המשפט, ומניעת חוסר אחידות
- 12 בפסיקות בתי המשפט השונים (פרשת א.ש.ת., בעמ' 237). לפיכך, אף אם הסעד המתבקש בתובענה
- 13 ביחס לכל חבר בקבוצת התובעים אינו פעוט, שיקולים אחרים עשויים להוביל למסקנה שתובענה
- 14 ייצוגית היא הדרך היעילה וההוגנת להכרעה בה.
- 15 91. שיקול מרכזי בבחינת יעילות והגינות השימוש בתובענה ייצוגית הוא המידה שבה ההכרעה
- 16 בשאלות המשותפות לכלל חברי קבוצת התובעים תסייע לפתרון הסכסוך האינדיבידואלי שבין כל
- 17 אחד מהם לבין הנתבע. אם ההכרעה המשותפת תקדם רק במעט את פתרון הסכסוך וייתרו שאלות
- 18 אינדיבידואליות רבות, היעילות וההגינות הנלוות לדיון בדרך של תובענה ייצוגית, תפחתנה (ע"א
- 19 2128/09 הפניקס חברה לביטוח בע"מ נ' רחמים עמוסי [פורסם בבנו] (5.7.12)).
- 20 92. בנוגע לקושי באיתור חברי הקבוצה, ציין המלומד פרופ' א. קלמנט במאמרו "קווים מנחים
- 21 לפרשנות חוק התובענות הייצוגיות, התשס"ו-2006" הפרקליט מט(1) 131, 141 (2006):
- 22 **"... השאלה מי הם החברים בקבוצה שטוענת כי נעשתה כלפיה עוולה, אינה צריכה להיפתר בשלב**
- 23 **האישור. ניתן להגדיר את הקבוצה ככוללת את כל מי שפעלו בדרך של התניית שירות בשירות כלפיו,**
- 24 **ולמשאיר את זיהוים המדויק של חברי הקבוצה לשלב שלאחר ההכרעה בשאלות המשותפות**
- 25 **בתובענה הייצוגית. יתרה כך, גם אם לאחר מתן הכרעה כאמור לא ניתן לזהות את חברי הקבוצה,**
- 26 **יכול בית המשפט להורות על מתן כל סעד אחר לטובת הקבוצה, כולה או חלקה או לטובת הציבור,**
- 27 **כאמור בסעיף 20(ג) לחוק. מכאן שבעיית הזיהוי אינה שוללת את אישורה של התובענה כייצוגית"**
- 28 (ההדגשות שלי – מ' ר').
- 29 93. במקרה דנן הדרך היעילה וההוגנת להכרעה במחלוקת שבין הצדדים היא באמצעות תובענה
- 30 ייצוגית. מדובר במחלוקת עובדתיות ומשפטיות שתוצאותיהן נוגעות ומכריעות לכלל הקבוצה, עת

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"צ 19-06-56743 מיכאיליז'נקו נ' נצבא החזקות 1995 בע"מ ואח'

תיק חיצוני: מספר תיק חיצוני

- 1 סכומי הנזק האישיים קטנים יחסית ואינם מצדיקים הגשת תביעות אישיות. מצאתי גם שמתקיימים
2 התנאים שבסעיפים 8(א)(3) ו-4 לחוק תובענות ייצוגיות, לפיהם עניינם של כלל חברי הקבוצה ייוצג
3 וינוהל בדרך הולמת ובתום לב, משלךא הצביעו המשיבות על כל פגם של ממש בענין זה.
- 4 94. משיבים 1,2 ו-4 טענו כי המבקש נמנע מלפנות אליהם בזמן אמת וכי לכן יש לדחות את בקשת
5 האישור. משיבה 3 טענה גם היא שהיה על המבקש לפנות לרגולטור של ענף התחבורה הציבורית
6 באוטובוסים, כלומר למשרד התחבורה, שכן יש בו מנגנון של "תלונות הציבור" שהיה על המבקש
7 לפנות אליו, ומאחר שלא היתה פנייה מוקדמת של המבקש לגורם הרלוונטי, יש לדחות את בקשתו.
- 8 95. פניה מוקדמת בטרם הגשת בקשה לאישור תובענה ייצוגית אינה תנאי הכרחי להגשת בקשה
9 לאישור תובענה ייצוגית אזרחית. (בדנ"מ 5519/15 יונס נ' מי הגליל תאגיד המים והביוב האזורי
10 בע"מ [פורסם בנבו] 17.12.2019) אף בוטלה הלכה קודמת בה נקבעה חובה כללית להקדים פניה טרם
11 הגשת בקשת לאישור תובענה כייצוגית- כשמדובר ברשות מנהלית). ממילא ניתן ללמוד מתגובת
12 המשיבים לבקשת האישור, כי פניה מוקדמת לא הייתה מייתרת את ההליך, שכן המשיבות עמדו על
13 כך שלא הפרו כל הוראה בדיון והטילו כל אחת את האחריות על האחרת, וכך בודאי היו עונות.
- 14 96. יתר על כן, אני דוחה את הטענה כאילו לא נעשתה פנייה מוקדמת מצד המבקש. על פי תצהיר
15 המבקש שלא נסתר, בחודש מרץ 2019 פנה לנציגה בעמדת המודיעין של נתיב אקספרס בתחנה בנהריה
16 וכששאל אותה מי אחראי לאכיפת העישון בתחנה נענה שהעירייה אחראית על כך. הוא בדק בעבר עם
17 העירייה ונאמר לו שיש נאמן עישון במתחם התחנה בנהריה, אך הנציגה לא ידעה על קיומו ואמרה לו
18 לפנות למנהל התחנה, שלא היה בנמצא באותו הרגע (סעיף 17 לתצהיר המבקש). מספר ימים לאחר
19 מכן, המבקש בדק שוב אם המנהל נמצא, וזה לא היה במקום. אחד העובדים המליץ לו לפנות לעירייה
20 כי הם האחראיים על הנושא (סעיף 18 לתצהיר המבקש).
- 21 97. ביום 25.3.2019 פנה המבקש למוקד נתיב אקספרס כדי להתלונן על העישון במתחם התחנות
22 המרכזיות ולברר מי אחראי על נושא אכיפת העישון במתחם. ביום 20.5.2019 פנה המבקש לחפש שוב
23 את מנהל תחנת נהריה. אחד מעובדי נתיב אקספרס מסר לו שמנהל התחנה איננו וכי נצבא אחראית
24 על המתחם והם רק שוכרים במתחם. גם כששהה בתחנה בעכו והתלונן על העישון בפני נהגים שהיו
25 בתחנה וגם בפני עיריית עכו, כל אחד זרק את האחריות לאחר (סעיף 19 לתצהיר המבקש). המבקש
26 חזר על כך גם בחקירתו הנגדית, וציין מקרה ספציפי נוסף (עמ' 14 לתמליל מיום 15.6.2020, שורות
27 23-35). לדברי המבקש, גם לאחר אותו מקרה הנהגים המשיכו לעשן, "הכל המשיך אותו הדבר" (עמ'
28 15 לתמליל מיום 15.6.2020, שורות 5-7). לשאלה מדוע לא פנה לגורם מטעם התחנה עצמה על
29 הרציפים להתלונן השיב "אני את האמת התקשיתי לזהות למי עוד אני יכול לפנות, לאיזה גורם. אני
30 חושב שניסיתי בכל הדרכים. עשיתי את המאמץ המירבי, מה שאני יכול לעשות. אין שם משרד
31

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"צ 19-06-56743 מיכאיליצי'נקו נ' נצבא החזקות 1995 בע"מ ואח'

תיק חיצוני: מספר תיק חיצוני

1 מובהק שאפשר לראות הנה, הוא מנהל את התחנה אפשר לפנות שם" (עמ' 15 לתמליל מיום
2 15.6.2020, שורות 25-27). על כן, שווא טענת המשיבות שהמבקש לא התלונן בפניהן.
3

סוף דבר

5 98. לאור כל האמור לעיל, התקיימו התנאים לאישורה של התובענה כייצוגית. לפיכך על פי
6 דרישת סעיף 14(א) לחוק תובענות ייצוגיות, הריני מורה כדלהלן:

7 א. אני דוחה את הבקשה כלפי משיבים 1 ו-4. אני מאשר הגשת תובענה ייצוגית נגד משיבות 2-
8 3, כאמור בבקשה בכפוף לאמור בהחלטה זו.

9 ב. הקבוצה בשמה תנוהל התובענה הייצוגית היא "כל אדם שנחשף לעשן סיגריות בשטח
10 התחנות המרכזיות בנהריה ובעכו ועקב כך נגרמו לו אי נוחות או עוגמת נפש".

11 ג. זהות התובע המייצג ובאי-כוחו הם כמפורט בכותרת להחלטה זו.

12 ד. עילת התובענה היא הפרת חובה חקוקה לפי החוק למניעת עישון.

13 ה. השאלות המשותפת לחברי הקבוצה הן: האם המשיבות 2-3 או מי מהן הן "מחזיק" כהגדרתו

14 בחוק למניעת עישון; האם חלה עליהן חובה לנקוט אמצעים למניעת עישון מכוח החוק למניעת

15 העישון; האם הפרו את הוראות החוק; האם נזק לחברי הקבוצה עקב הפרת החוק; האם נגרם

16 לחברי הקבוצה נזק לט ממוני עקב כך, ומה שיעורו. על פי האמור לעיל, עלה בידי המבקש להצביע

17 ברמה הנדרשת בשלב זה, כי החוק למניעת עישון אינו נאכף כיאות בתחומי התחנות המרכזיות, ועל

18 כן אני קובע שקיימת אפשרות סבירה ששאלות אלו יוכרעו לטובת הקבוצה.

19 ו. הסעד הנתבע הוא פיצוי בגין נזק לא ממוני בגין עוולות כאמור.

20 ז. ב"כ המבקש יפרסם עד 6.9.20, ע"ח המשיבות 2-3, הודעה על אישור התובענה הייצוגית

21 כאמור בסעיף 25 לחוק תובענות ייצוגיות בשניים מבין העיתונים הארץ, ידיעות אחרונות, וישראל

22 היום, בסוף השבוע, וכן באחד העיתונים גלובס וכלכליסט, הכל בגופן שלא ייפחת מהגופן שבו מפורסם

23 החומר המערכתי של העיתונים הנ"ל. ב"כ המבקש יברר את עלות הפרסום, וידרוש אותה מהמשיבות

24 2-3, שתעברנה אליו את עלות הפרסום תוך 7 ימים מדרישתו. המבקש יגיש לבית המשפט ראיות

25 לביצוע הפירסום לפי החלטה זו עד 9.9.20.

26 ח. בהתאם לסעיף 11(א) לחוק תובענות ייצוגיות, כל חבר קבוצה רשאי להודיע לבית המשפט

27 בתוך 45 ימים מיום פרסום החלטה זו על רצונו שלא להיכלל בקבוצה.

28 ט. המבקש יגיש לבית המשפט תובענה ייצוגית מתוקנת על פי החלטה זו עד יום 25.8.20.

29

30 99. המבקש ישלם למשיבים 1 ו-4 ביחד הוצאות משפט בגין דחיית הבקשה בסך 8,775 ₪. כל

31 אחת מהמשיבות 2 ו-3 תשלמנה למבקש הוצאות משפט בגין קבלת הבקשה לאישור בסך 8,775 ₪.

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"צ 56743-06-19 מיכאיליצי'נקו נ' נצבא החזקות 1995 בע"מ ואח'

תיק חיצוני: מספר תיק חיצוני

1

2

3

4

5

100. אני קובע תזכורת פנימית ליום 10.9.20.

ניתנה היום, כ"א אב תש"פ, 11 אוגוסט 2020, בהעדר הצדדים.

מנחם רניאל, שופט

6
7

